

VARJUPAIKADE MTÜ

TASUTA

KÄÄPA ALL

VARJUPAIKADE MTÜ TÄITSA OMA AJAKIRI

2026 (nr 38)

Kuidas võita pelgliku
KASSI USALDUS?

TUHKUR LEMMIKLOOMANA
– palju enamat, kui lihtsalt
armas karvapall

KRISTA LENSIN:
„Just loomad õpetavad
meile inimlikkust”

Varjupaigaloomade
kliinikufond
PÄÄSTAB ELUSID

Dr. STERN

Nauditav elu koos lemmikloomaga

PÜSIKLIENDILE
KOGU KAUP

-15%

Dr Stern

drstern.abestore.ee

1% Dr.Sterni toodete müügist kingime Varjupaikade MTÜ'le.

Hea lugeja!

Seekordses Käpa All numbris räägime loomadest, kelle lood jäävad kauaks meelde: palju läbi elanud Bertha, vapper kassipoeg Kantaluup ja tõelise muutuse läbi teinud Viivi. Need inspireerivad lood ei sünni kunagi iseenesest. Nende taga on annetajad, vabatahtlikud, hoiukodud, loomaarstid ja mis peamine - inimesed, kes on otsustanud pakkuda kodu just sellele loomale, kellest enamik ehk mööda vaataksid.

Kaaneloos räägib Krista Lensin erakordse siiruse ja armastusega sellest, kuidas loomad on talle õpetanud usaldust, kannatlikkust, hoolivust ja oskust märgata neid, kes abi vajavad.

Ajakirjast leiad ka praktilist ja harivat lugemist. Räägime kasside sotsialiseerimisest ja sellest, kuidas aidata kassil end turvaliselt tunda. Juttu tuleb ka sellest, milline lemmikloom on tuhkur. Samuti tunnustame neid, kes on oma tegudega loomade elu paremaks muutnud - sest head eeskujud väärivad esiletõstmist.

Mõnusat lugemist!

ANNI ANETE MÕISAMAA
Käpa All vastutav toimetaja

Põgus sissevaade

Varjupaikade MTÜ aastal 2025	4
Aasta meie võrgustikus:	
Loomade heaolu keskus	5
Läänemaa varjupaik	6
Pärnu varjupaik	7
Saaremaa varjupaik	8
Tallinna varjupaik	9
Viljandi varjupaik	10
Võru varjupaik	11
Aasta tunnustused	
tublitele loomasõpradele	12
Krista Lensin: „Just loomad õpetavad meile inimlikkust“	14
Iga kass väärib turvatunnet: sotsialiseerimise tähtsus ja nipid	20
Suur kasside kiibistamisaktsioon	28
Varjupaigaloomade kliinikufond	30
Töö varjupaigas on teinud Lisetest enesekindlama ja avatuma inimese	32
Tuhkur lemmikloomana – palju enam, kui lihtsalt armas karvapall	37
Appi, kass pissib valesse kohta!	42

Käpa All väljaandmist toetab

Your Pet, Our Passion.®

Meie infokanalid

www.varjupaik.ee

Varjupaikade MTÜ

info@varjupaik.ee

@varjupaikademy

Käpa All on Varjupaikade MTÜ ajakiri, mis ilmub ühe korra aastas. Ajakiri levib elektrooniliselt ja piiratud koguses tasuta jagatavana paberkanjal.

Väljaandja Varjupaikade MTÜ, tegevjuht Anneli Matsi, tel 5386 9060

Tiraaž 3000 eksemplari

Väljaandmine toimub vabatahtlike ja sponsorite kaasabil

Annetustelefonid (kuula kõne lõpuni)

900 7000 – 5 eur, **900 7110** – 10 eur, **900 7125** – 25 eur

Kaanel Krista Lensin ja tema koerad Neal ja Ash
Kaanelfoto autor Konstantin Sednev

Toimetus Anni Anete Mõisamaa, Agne Astel-Rankla

Keeletoimetajad Toimetaja tõlkebüroo, Sirje Astel

Reklaamimüük Agne Astel-Rankla

Kujundus Mandariin OÜ, www.mandariin.ee

Varjupaikade MTÜ aastal 2025

Aasta jooksul aitasime

2 040

looma

VARJUPAIKADE MTÜ

Lisaks koertele ja kassidele aitasime veel rotte, tuhkruid, sisalikke, papagoisid, küülikuid, merisigasid, kanu, hamstreid, hiiri ja kalu.

Lisaks aitasime **144 lemmiklooma** Koduotsija programmi kaudu otseselt vanast kodust uude kodusse

472

looma

aitasime tagasi koju

235 koera

228 kassi

9 pisilooma

1 436

loomale

otsisime uue kodu

130 koerale

1 236 kassile

70 pisiloomale

137

looma

andsime üle teistele organisatsioonidele

135 kassi

2 tuvi

Kiibistasime

1 372

looma

Tegime

3 681

vaksineerimist

Steriliseerisime/kastreerisime

1 223

looma

Sõitsime läbi

158 882

kilomeetrit

Käisime

2 359

väljakutsel

Varjupaika jõudis hukkununa

466

looma

Meie missioon

Aitame kodu kaotanud lemmikloomi, pakkudes neile hoolitsust ja peavarju. Otsime meie hoole all olevatele lemmikloomadele uued vastutustundlikud kodud. Pakume lemmiklooma omanikele nõu ja tuge.

www.varjupaik.ee

LOOMADE HEAOLU KESKUS

„Möödunud aastal otsisime kodu 51 kassile,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ loomade heaolu keskuse juhataja Triinu Priks.

Aasta jooksul tegime 46 vaksineerimist, kiibistasime kolm ja steriliseerisime või kastreerisime seitse kassi.

Keskuse töö on aasta jooksul stabiilselt kulgenud, tõuse ja mõõnu on olnud pigem vähe. Muidugi on iga kassi kojusaamine omaette kõrghetk - seda juhtus eelmisel aastal kokku umbes poolsada korda. Meile teeb suurt rõõmu, et jätkub hoolivaid inimesi, kes oma abikäe ulatavad ja kassidele kodu pakuvad. Kui 2024. aastal tuli Põllumajandus- ja Toiduameti kaudu meie hoole alla 34 kassi, siis eelmise aastaga õnnestus meil enamikule neist uus kodu leida, vaid mõned üksikud on veel kodu ootel.

Keskuse struktuuris muutus 2025. aastal see, et kõik Varjupaikade MTÜ hoiukodud liikusid keskuse haldusalasse. Võtsime vastu seitse kassi omanikelt ja 41 kassi meie varjupaikadest. Need kassid vajasisid enne uude kodusse minekut kas keskuses või hoiukodus natuke erilisemat hoolt või sotsialiseerimist. Selle aasta esimestel kuudel on uue kodu leidnud juba mitu kassi, kelle jaoks inimese tundmaõppimine jätkub ka uues kodus. Loodame kohtuda veel paljude selliste inimestega, kes mõistavad kasse ja on nõus selle töö enda kanda võtma, sest kodustes tingimustes läheb kohanemine ja leppimine palju kiiremini.

Rõõmu on toonud ka eakamatele, omaniku kaotanud kassidele uue pere leidmine, sest enamasti on nende uude koju jõudmine pikaajaline protsess. Omamoodi rekordiks võib pidada rahumeelse ja tasakaaluka Kitiga juhtunut, kes vanuses 10+ leidis uue kodu 11 päevaga.

Nii võibki kokkuvõtteks öelda, et iga väikese kassi rõõm koju jõudmisest ning iga meie töötaja õnnestunud pingutus muudavad päeva helgemaks ja kogu aasta tulemuslikumaks.

Lusy lugu annab lootust ka teistele

Kõige enam on eelmisest aastast meelde jäänud lood, kus mõnest meie juurde jõudnud n-ö tigidast tikrist sai pai küsimise meister ja kus selline kass leidis ka uue kodu.

Näiteks oli selline maalilise kolmevärvilise kasukaga Lusy lugu. Esialgselt etevaatlikust ja hirmunud kassikesest, kellele ka hooldaja sõrmeotsa nuusutamine oli julgustükk, kujunes mängualdis ja hellitustemaias kiisuke, kes endale hooliva pere leidis. Uude koju jõudmine võttis küll üsna pikalt aega, üle 200 päeva, aga lõpuks said kokku need, kes kokku saama pidid. Lusy on nüüd eluga igati rahul ning rõõmus kass.

Saskia reisib Rootsimaale

Saskia oli üks aremaid ja tagasihoidlikumaid kasse meie varjupaigas. Temal õnnestus leida kodu Rootsimaale ja tundub, et ta on oma uue eluga igati rahul.

Saskia küll lootis endale uue kodu leida, aga inimestega suhtlemine talle eriti meelt mööda polnud. Inimene, kellele ta meeldima hakkas, oli kannatlik ja rahulik ning andis Saskiale aega temaga harjuda. Käis üks kord kassi vaatamas, siis teine kord ja kui tundus, et nüüd võiks juba konkreetsemaid samme astuda, võttiski Saskia kaasa.

Uues kodus ta esialgu ennast inimesele näidata ei tahtnud. Oli valtsalt voodi all peidus ning uurimistöid uues kodus teostas üksi olles. Inimene hakkas Saskiat hüüdma majahaldjaks - keegi sööb ja käib liivakastis, aga näha teda pole. Paari nädala pärast otsustas Saskia voodi alt väljas käima hakata. Inimene vehkis nõõridega, viskas talle palle, meelitas toiduga, laulis ja rääkis - ei kavatsenud alla anda, tahtis ikka kassiga sõbraks saada.

Siis saabusid Saskiale ajutiselt kaks karvakasukaga sõpra, perenaise tütre kassid Liisa ja Minni. Uute sõpradega oli lahe - kambas oli palju toekam süüa nuruda, vaipu rullitada, diivanit ja tugitooli kraapida. Paari nädala pärast oli selge, et parimaks sõbraks sai teine noor kiisutüdruk Liisa. Kassikeste igahommikune ülesanne oli kõiki äratada ja korter pahupidi pöörata! Saskia õppis sõpradelt palju nippe ja trikke, julges aina rohkem ringi käia, hakkas oma häält kasutama, magama inimese läheduses, lubas teisi rohkem oma mängudesse. Siiski hoidis veel füüsilist distantsi.

Pärast sõprade lahkumist sai Saskiast taas ainuke majavalitseja, aga enam polnud ta vaikne majahaldjas, keda kuulda ega näha polnud. Inimese suhtes on ta muutunud palju leebemaks, aga sõbrunemise protsess on veel jätkumas. Kannatlik inimene, kes on püüdnud teha kõik võimaliku väikese kassi sotsialiseerimiseks, on teinud tubli tööd ning toonud Saskia ellu rõõmsaid värve ja häid emotsioone.

LÄÄNEMAA

„Möödunud aastal otsisime kodu 55 kassile, kahele koerale ja ühele rotile,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Läänemaa varjupaiga juhataja Helina Alp.

Tagasi koju aitasime viis kassi, käisime 41 väljakutsel, tegime 83 vaktsineerimist, kiibistasime 54 ja steriliseerisime või kastreerisime 34 looma.

2025. aasta möödus ootuspäraselt ja hästi, sellesse mahtus rõõmsaid ja üllatavaid hetki ning edulugusid. Näiteks jõudis meie varjupaiga hoole alla esimest korda ka näriline - koduroti poeg. Varasemalt ei ole seda juhtunud. Üsna varsti leidsime talle uue kodu, kus ta armastuse ja lahkusega vastu võeti. Rõõmu tegi ka see, et kasse tuli varjupaika vähem kui eelmistel aastatel, ja uue kodu leidsime suurele osale hoolealustest.

Tähelepanuväärne on Säde lugu, kes ootas varjupaigas kodu 1509 päeva ehk üle nelja aasta ja oli üldse üks meie pikaajsemaid koduootajaid. Temast räägiti väga palju, aga kodu õnnestus

talle leida alles möödunud suvel. Polnud tal ju meiegi juures paha olla, aga oma kodu on ikka parem. Meil on Säde pärast väga hea meel.

Uuelt aastalt ootame rohkem vastutustundlikke loomaomanikke ja vähem hüljatud loomi. Samuti ootame toredaid kodupakkujaid, et meie hoolealused leiaksid endale head kodud ja varjupaik jääks vaid lühikeseks vahepeetuseks.

PÄRNU

„Aastal 2025 otsisime kodu 324 kassile ja kuuele koerale,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Pärnu varjupaiga juhataja Eve Meos.

Tagasi koju aitasime 45 koera ja 44 kassi, käisime 416 väljakutsel, tegime 1237 vaksineerimist, kiibistasime 317 ja steriliseerisime või kastreerisime 311 looma.

Aasta möödus Pärnu varjupaigale tegusalt. Nii mõnedki päevad töid häid uudiseid, meeldejäävaid sündmusi ja erakordseid juhtumisi, mille lahendamisele saime kaasa aidata. Näiteks läks koju kaks aastat meie juures kodu oodanud musta-valgekirju kassipreili Ramona, kes oli vaid kahe kuu vanune, kui sattus varjupaika. Juba eelmise aasta alguses, jaanuaris läksid ühte perre elama meie neli hoolealust, kassid Uku, Ülo, Lara ja Loviise. Kas pole vahva?

Üks eriline lugu eelmisest aastast: meile toodi tilluke metskitsetall! Tuli vanem mees, kitsetall süles - ta olla kõrget rohtu trimmerdanud ja kitsetalle leidnud -, mees jäi endale kindlaks, et kitseema jättis talle maha. Selgitasime, et kitseema peidabki kitsetalle kõrge rohu sisse, kui läheb ise toiduotsinguks, ja võib tallest eemal olla päris pikka aega... Võtsime siis kitsekese oma hoole alla, kuniks tema jaoks parima lahenduse leiame. Olime kontaktis nii Metsloomäihingu kui ka Keskkonnakaitsega ja saime infot, kuidas kitsekest hooldada seni, kuni talle järele tullakse. Sama päeva õhtul viidi kitsetall Toosikannu loodusparki. Kahju, et kitsetall niiviisi emast eemale sattus, aga andsime oma panuse, et temaga edaspidi kõik võimalikult hästi läheks.

Eelmine aasta oli rõõmustav ka selle poolest, et varjupaika sattus varasemast vähem loomi, aga kodudesse läks rohkem loomi kui varasemal aastal. Kuigi me armastame oma hoolealuseid väga, ei peaks ükski loom kodustest tingimustest varjupaika sattuma. Soovime, et inimesed mõttestaksid looma võtmist põhjalikumalt. Lastega perede puhul soovitame lastele teha eelnevalt allergiatestid, et loomakarvade vastu ilmnev allergia ei rikuks lemmiku võtmist. Eaka lähedase puhul tuleks aegsasti läbi

mõelda, mis saab tema loomast siis, kui tal pole tervislikel põhjustel võimalik enam lemmiku eest hoolitseda.

Tahame kõigile loomaomanikele südamele panna, et loom on vaja kiibistada ja registrisse kanda, selleks et varjupaika sattunu omanikuga saaks võimalikult kiiresti ühendust võtta ja tekkinud mure kõigi osaliste jaoks tulemuslikult lahendada.

Bertha uus algus

Bertha on üks paljudest, kes tänu annetajatele on saanud uue võimaluse elada täisväärtuslikku elu. Ta saabus meie kodust, kus temast ei hoolitud ja tema terviseprobleemide lahendamiseks arsti poole ei pöördutud. Vaest koera vaevas ulatuslik põletikuline nahallergia ning tema põiest avastati tohutu põiekivi, mille tõttu oli pissimine talle väga piinarikas.

Tema ravi ja õnnestunud operatsiooni maksumus ulatus kokku üle tuhande euro ja seda rahastasid kliinikufondi vahendusel lahked annetajad. Ka põletikuline seisund ja sügelus taandusid ning Bertha võis taas elust mõnu tunda.

Eriti suurt rõõmu pakub Berthale tema uus pere ja kodu, mille ta novembris leidis ning kus ta võib tervenenu ja muretuna ringi joosta ning iga hetke nautida.

SAAREMAA

Krissu sai koju!

Möödunud aastast meenub üks väga eriline ja meeldejääv looma kojusaamise lugu.

Krissu on väikest kasvu äärmiselt armas ja rõõmsameelne koer, kel seljas uhke must lakkis karvaga kasukas. Krissu sattus varjupaika perest, kus alkohol oli tähtsamal kohal kui koer. Tema elu oli kurblik ja päevad ettearvamatud. Niiviisi kujunes välja olukord, et Krissu kippus hammustama, kui tema taluvuspiire ületati. Teda sooviti oma lemmikuks ja talle pakuti kodu, kuid ta sattus mitu korda varjupaika tagasi just seetõttu, et tema jaoks olulisi piire ei austatud.

Viisime ta üle Tallinna varjupaika, et pakkuda kodu leidmiseks rohkem võimalusi, ja sealt ta lõpuks endale sobiva kodu ka leidis. Oleme selle üle sama rõõmsad kui Krissu isegi.

„Möödunud aastal otsisime kodu 112 kassile ja neljale koerale,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Saaremaa varjupaiga juhataja Kristiin Helisalu.

Tagasi koju aitasime 20 kassi ja 12 koera, käisime 79 väljakutsel, tegime 173 vaksineerimist, kiibistasime 102 ja steriliseerisime või kastreerisime 101 looma.

2025. aasta möödus meil üldjoontes rahulikult ja tavapäraselt - aitasime abivajavaid loomi ja otsisime neile uued kodud. Meil tuli tegeleda mitme kassikolooniaga. Kahjuks tekivad kolooniad nii sageli paikades, kus loomad (ja ka inimestel) puudub kontroll oma elu üle või on kõrvaltvaatajatel ükskõik ja naljalt abistama ei rutata. Kurb on näha loomi abituse seisundis, ääretult kurvaks teeb ka selle nägemine ja teadmine, millistes tingimustes mõned inimesed elavad: abituse, üksilduse, vaesuse, kehvad elutingimused jne.

Aasta ei möödunud ka üllatusteta. Näiteks ühel suvisel hommikul avastasime, et karantiinipuuris oli kass Leedi poegimas! Meil oli plaanis temaga selsamal päeval kliinikusse steriliseerimisele minna, kuid oh imet - pojakesed! Ja me isegi ei osanud kahtlustada, et ta tiine oli, nii hästi pettis meid ära. Niisiis tõi Leedi ilmale viis tugevat poega: Jo, Le, Mi, Ra ja Bruno, kelle eest ta hoolitses pühendunult ja suure hellusega. Kõik

viis kiisukest leidsid endale kiiresti toredad kodud ja see pakkus meile kõigile suurt rõõmu.

Aga suurim tegu oli kiibistamiskampania, mis kujunes igati edukaks. Selle raames sõitsid loomaarstid koos abilisega kassiomanike kodudesse, et kiibistada kassid neile tuttavas keskkonnas stressivabalt ja tasuta. Kahe päevaga kiibistas vabatahtlikest koosnev meeskond 111 kassi üle kogu Saaremaa. Kuigi kampania oli suunatud peamiselt kassidele, sattus vabatahtlike teekonnale ka seitse kiibitama koera, kellele oluline protseduur samuti ära tehti. Huvi kampania vastu oli suurem, kui oskasime arvata, ja me oleme tulemustega väga rahul.

Loodame, et käesolev aasta on samuti rahulik ja stabiilne, ning muidugi ootame varasemast rohkem kodupakkumisi kassidele.

TALLINN

„Möödunud aastal otsisime kodu 185 kassile, 58 koerale, 36 rotile, 20 kalale, neljale papagoile, kahele küülikule, hamstrile ja tuhrule ning ühele hiirele, meriseale ja sisalikule,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Tallinna varjupaiga juhataja Anneli Sokolov.

Tagasi koju aitasime 121 kassi, 116 koera, neli küülikut, ühe kana, viirpapa-
goi ja sisaliku, käisime 1033 väljakutsel, tegime 467 vaksineerimist, kiibistasime 250 ja steriliseerisime või kastreerisime 170 looma.

Eelmine aasta möödus üsna rahulikult, kuid tugevalt. Uuelt aastalt ootame loomade kiiret kojusaamist ja seda, et üldse satuks vähem lemmikuid hätta ning vajaks varjupaiga abi. Unistame paremast elust kõigile oma hoolealustele ja meil on ka väike salasoo: leida appi üks tubli robotmuruniiduk, mis teeks meie töö lihtsamaks, nii et saaksime rohkem keskenduda loomade heaolule.

Meenub üks meeleolukas külaskäik. Meie kunagine hoolealune Roxanne, kes võttis kodutee jalge alla juba mõne aasta eest, külastab meid aeg-ajalt ja tema uus omanik hoiab meid koera käpakäigu-
ga pidevalt kursis. Keerulise minevikuga

ja algselt inimesi umbusaldav koer elab nüüd maailma parimat elu ja meil kõigil on selle üle ülimalt hea meel.

Sel korral külla tulles võtsid Roxanne ja tema peremees meie suureks rõõmuks endaga ühes ka väärtusliku kingituse - lumepuhuri. See on olnud meie suur soov juba aastaid, kuna oleme talveperioodil pidevalt lumega võidelnud. Aga meie hoov peab olema lumest puhas, et varjupaiga auto saaks liikuda ja et koerad saaksid hoovis mitu korda päevas jalutada. Ka kasside peale mõeldi - kaasa toodi suur hulk pelletit kassiliivakastide täitmiseks. Need olid väga vajalikud annetused, mis panid kõigil silmad särama. Tuhat tänu Roxanne'ile ja tema omanikule meie hoolealuseid meele pidamast!

Saba oli kui sõjast läbi käinud

Kui pisike Saba meie hoole alla jõudis, oli ta hirmul ja kartlik. Kuna mingil põhjusel puudus tal saba, saigi ta meie juures endale nimeks Saba.

Veterinaarülevaatusel selgus aga midagi kohutavat: koerakese keres oli seitse õhupüssikuuli! Lisaks näitas röntgen veidi valesti kokku kasvanud vana reieluumurdu ja seda, et suure tõenäosusega on inimene tema sabakese otsast ära lõiganud. On raske mõista, miks peab koeraga nii julmalt käituma, ja võib vaid oletada, mida see pisike vapper tegelane pidi inimese kurjuse tõttu läbi elama. Tasapisi hakkas ta meie juures aga inimesi usaldama, kuna püüdsime teda aidata ja ju ta seda ka taipas.

Operatsiooni jaoks leidsime vahendid varjupaigaloomade kliinikufondist, mida toetavad abivalmid inimesed, kes pole hätta sattunud loomade suhtes ükskõiksed. Operatsiooni käigus õnnestus kolm kuuli koerakese kehast eemaldada. Saba taastus varjupaigas hästi ja ka tema elurõõm hakkas tasapisi tagasi tulema.

Saba on väärikas ja hell emane seeniorkoer. Väikeses triibulise kasukaga kehas peitub suur süda ja veel suurem soov hoida oma inimesega lähedast sidet. Sabal on tõeline sülekoera hing. Ta armastab lähedust ning tahab väga olla inimeste juures. Ta ei ole üle reageeriv ega kärsitu, pigem leebe ja tagasihoidlik.

Nüüdseks on Saba leidnud sooja kodu ja lahke pererahva, kellega mõnustasti meelt lahutada ja aega viita. Tervis on tal palju parem ning tema rõõm rahulikust ja turvalisest elust piiritu.

VILJANDI

Võdi imeline võit

Eelmisel suvel jõudis meile 4-nädalane kassipoeg Võdi, kes leiti koos õdedega kellegi kuurist. Kõikidel kassipoegadel olid närvisüsteemi häired: värisemine, koordinatsioonihäired, üldine nõrkus. Kõige kehvas seisus oli Võdi, kes ei suutnud end püsti ajada ega süüa. Ta oli väga nälginud ja alajahtunud ning ilmselt ei oleks ta enam kaua vastu pidanud. Võdi vajab ellujäämiseks sondiga söötmist, soojendamist ja ravimeid ning abi hädade tegemisel. Sellega aitas meid Piimavurrud MTÜ ja selle eest suur aitäh neile.

Õnneks hakkas Võdi juba mõne päevaga kiiresti paranema. Ta õppis uuesti sööma, kõndima, mängima, aga arengueas saadud ajukahjustuse tõttu jäävad talle koordinatsioonihäired ilmselt kogu eluks.

Tema õed tervenesid täielikult. Eriti vahva oli see, et õed õppisid vennakese puudega arvestama. Tagaajamist mängides ootasid nad teda järele ning andsid talle vahel võimaluse kakkuses peale jääda. Kuna neuroloogi sõnul olid Võdile kõige paremad tugiisikud ja füsioterapeudid tema enda õed, siis otsustasime, et nad peavad varjupaigast kindlasti koos koju minema. Meie kõigi rõõmuks me ei pidanudki kaua ootama - peagi leidis üks imeline pere, kes oli nõus nii Võdile kui ka tema õdedele kodu pakkuma. Võdile oli see kui loto peavõit - viimasel hetkel leitud ja ravitud Võdi elab koos õdedega nüüd mõistvas peres ja soojas kodus.

„Möödunud aastal otsisime kodu 328 kassile ja 19 koerale,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Viljandi varjupaiga juhataja Henry Torm.

Tagasi koju aitasime 27 kassi ja 36 koera, käisime 361 väljakutsel, tegime 1143 vaksineerimist, kiibistasime 401 ja steriliseerisime või kastreerisime 395 looma.

2025. aasta tähtsündmus meie jaoks oli kolimine uude hoonesse. Kuigi vahemaa oli vaid sada meetrit, kulus kolimisele nädalate kaupa tööd. Kasutasime kolimisteenuse abi, aga meie töötajad andsid samuti tõhusa panuse, et loomad saaksid turvaliselt uude hoonesse kolitud.

Eelmine aasta möödus Viljandi varjupaigale kohe päris hästi, sest meile saabunud loomad saime väga suure osa uude koju saata. Väga rahul oleme sellega, et meie varjupaigas ei ole loomi, kes oleksid kodu oodanud rohkem kui aasta. Pikalt varjupaigas oodates muutuvad loomad õnnetuks ja neil tekib stress. Kodu leidsid paljud loomad, kes olid seda väga kaua oodanud. Näiteks koer Bert, kes oli meie hoole all olnud 730 päeva, ning kass Gasaania, kes oli meie juures 526 päeva.

Rõõmu teeb, et meil on jätkuvalt hea ja tihe koostöö partneritega Piimavurrud MTÜ ja Kitten Help MTÜ, kellele oleme saatnud päris suure arvu

Fotod: Varjupaikade MTÜ

kassipoegi. Kassipoegade kasvatamine varjupaigas on keeruline ja ohtlik, kuna nad on väga nõrgad, vastuvõtlikud haigustele ning vajavad väga palju individuaalset tähelepanu ja ööpäev läbi tegelemist. Sellepärast ongi olnud väga hea, et oleme saanud kõige suurema riskirühma loomad saata sellele spetsialiseerunud organisatsioonile.

Sellelt aastalt loodame, et loomapidamiskultuur on palju paranenud ja et inimesed tulevad oma loomadele varjupaika järele kiiresti ja kohusetundlikult, nii et me ei peaks nende lemmikutele hakkama uut kodu otsima. Loodame, et uue kodu leidmiseks kuluv aeg väheneb. Soovime, et meil õnnestub parandada oma hoiukodude võrgustikku ja saame saata rohkem loomi hoiukodudesse. Samuti ootame oma uue hambaravikabineti töö algust, et saaksime hakata loomadele hamba- ja suuõõneprotseduure pakkuma.

VÕRU

„Möödunud aastal otsisime kodu 117 kassile ja 22 koerale,“ kirjutab Varjupaikade MTÜ Võru varjupaiga juhataja Relika Rehemets.

Tagasi koju aitasime üheksa kassi, 19 koera ja ühe tšintšilja, käisime 290 väljakutsel, tegime 391 vaktsineerimist, kiibistasime 177 looma ja steriliseerisime või kastreerisime 145 looma.

Aeg möödub kiiresti ja erilisi hetki on meie jaoks üsna palju. Rõõmustame iga kord, kui keegi meie loomadest uue kodu leiab. Kurvaks teeb aga jätkuvalt see, et kasse, kellele ei jagu hoolivaid kodusid, on meil Eestimaal ikka veel väga palju.

Eelmine aasta möödus kiirelt ja töökalt, nagu ikka. Tänu toetajatele ja meie tublidele töötajatele oleme hakkanud saanud, vaatamata keerulistele majandusoludele. Samuti on meile suureks abiks olnud inimesed, kes on meie kuulutusi sotsiaalmeedia kanalites jaganud. Nii jõuavad paljud loomad kiiresti koju tagasi ega pea varjupaika tulemagi.

Oleme tänulikud, et meie ümber on hoolivad inimesed, kes märkavad ja aitavad. Juba aastaid käib meil suvel abiks vabatahtlik Ivar Lõhmus, kes aitab territooriumi korras hoida ja muru niita. Sellel talvel tuli lumelükkamisel appi

GartnerGrupp OÜ. Siiani tegutseme veel soojakutes ja see on üsna kulukas majandamine. Ootame ja loodame, et ka meie varjupaiga tingimused paranevad nii hoolealuste kui ka hoolitsejate jaoks.

Sellel aastal on meil plaanis teha kiibistamiskampaania, mille käigus veterinaar sõidab ise kohale kasse kiibistama, samuti registreeritakse kiibid korrektselt lemmikloomaregistris. Eesmärk on vältida loomade arsti juurde viimisega kaasnevat stressi ja ärevust. Kiip aitab eksinud kassi kiiresti tagasi koju ja vähendab omaniku muret ning abiliste töökoormust. Loodame, et meie kampaania on edukas ja saame paljudele inimestele vajalikku abi pakkuda.

Näffi ja tema seitse särasilma

Igal loomal on oma varjupaika jõudmise lugu. Loodame alati, et loom leiab endale püsiva ja hooliva pere. Samas teame, et tema lugu võib jätkuda ka siis, kui ta meie juurest oma uude koju läheb.

Eelmisel aastal püüdsime Võrumaal kinni ühe nn eikellegi koera, kellel justkui oli oma pere ja ei olnud ka. Koer elaski nii, nagu talle meeldis - vahel oli ta kodus ja siis jälle tuiskas mööda küla vabana ja eikellegi omaringi. Koer usaldas inimest vaid nii palju, et võttis toidu vastu, kuid puudutada end ei lubanud. Kui meil ta lõpuks kinni püüda õnnestus, polnud ta enam üksi, vaid koos seitsme pisikese kutsikaga.

Emale panime nimeks Näffi ja ka kutsikad said endale nime. Algus oli raske. Ta ei usaldanud meid ja oli valmis oma kutsikaid igati kaitsma. Istusime esialgu tema juures boksis lihtsalt vaikides. Pisikeste sammukestega liikusime talle lähemale, kuni ta meid omaks võttis.

Kutsikad kasvasid ja kosusid jõudsalt - kõik seitse olid tublid väänikud. Järjest leidsid nad endale vahvad pered ja soojad kodud. Nyx oli esimene, kes meie juurest uude koju läks, selles abistas meid meie varjupaigast võetud koera Muffini peremees, kes oma emale uut seltsilist otsis. Muffin ja Nyx on nüüd suured sõbrad.

Kõik seitse pojakest on Näffi saanud heasse perre saata, kuid kahjuks ootab ta ise ikka veel varjupaigas oma elu võimalust ehk lahketa pererahvast, kes talle kindlat ja sooja kodu pakuks. Siiski on ta süda oma laste pärast rahul ja see on ju meile kõigile väga tähtis.

Loomasõbraliku kooli tunnustuse üleandmine

Aasta tunnustused tublidele loomasõpradele

Igal aastal tunnustame inimesi ja organisatsioone, kes on oma tegude ja valikutega näidanud üles tõelist hoolivust loomade vastu. Miks me seda teeme? Sest head teod väärivad märkamist – teeme seda mitte ainult selleks, et tänu avaldada, vaid ka selleks, et tuua eeskujuks. Kuigi loomakaitses jõuavad avalikusele sageli keerulised ja kurvad

lood, sünnib iga päev ka palju head, mis kipub kergesti varju jääma. Seetõttu oleme otsustanud tõsta esile need, kes oma pühendumuse ja algatustega on muutnud koduta loomade elu paremaks. Olgu selleks järjepidev töö kogukonnas, noorte väärtushinnangute kujundamine või suured ja julged otsused loomade heaolu nimel. Iga samm loeb.

Aasta loomasõbralik kool: Randvere kool

Anname igal aastal välja loomasõbraliku kooli tunnustuse. Sel korral valisime auhinna saajaks Harjumaal Viimsi vallas asuva Randvere kooli, kes paistis silma erilise järjepidevusega koduta loomade aitamisel.

Traditsioonilisel jõululaadal on Randvere kool järjepidevalt kogunud

annetusi varjupaigaloomadele. Kui arutatakse, kuhu kogutud raha annetada, on igal aastal õpilaste seas kõige populaarsem vastus koduta loomad. Lisaks organiseeriti väga edukas heategevusprojekt, mille raames koguti toitu ja vajalikke tarvikuid varjupaigaloomadele - kaasatud olid õpilased, pered, töötajad ja kogukond. Kooli üks põhivääratus on hoolivus, seega on loomulik, et hoolitakse kõikidest, ka loomadest.

Koolid, kellele koduta loomade käpakäik korda läheb, väärivad tunnustust, kuna nad õpetavad lastele loomasõbralikkust ja annavad seeläbi väga suure panuse Eesti loomapidamiskultuuri arengusse.

Kooli huvijuhi Liina Savolainen sõnul on auhind suurepärase sõnumi: kui teha midagi südamest ja heasoovlikult, siis seda märgatakse. „Suur üllatus ja siiras rõõm on vastu võtta selline tunnustus. Oleme toimetanud meie õpilaste häält kuulda võttes. Ka isiklikult tähendab see tunnustus mulle väga palju - olen heategevusliku jõululaada ja kogumiskampaania koordinaator olnud aastaid ning käinud koos meie maskoti Randu, õpilasesinduse liikmete ja kolleegiga varjupaigas kogutud üle andmas. Suur tänu kooliperele ja ka Randvere kogukonnale, kes heategevuslikust jõululaadast aktiivselt ja rohkem osavõetavalt osa võtavad nii müüjate kui ostjate jaoks! Usun, et see, kes saab juba väiksest peale kogemuse head teha, on hiljem elus empaatilisem ja märkab nii hädasolijaid inimesi kui loomi,“ sõnas Savolainen.

Elmo preemia läks Viljandimaa omavalitsustele

Iga aasta 4. oktoobril anname rahvusvahelise loomakaitsepäeva puhul

üle Elmo nimelise preemia. Elmo on söakuse preemia silmapaistvale ja loomasõbralikule ametiisikule või ametkonnale, kellega Varjupaikade MTÜ-l on olnud õnn viimase aasta jooksul koostööd teha. Sel korral pälvivad aastapreemia Viljandimaa omavalitsused: Mulgi vald, Põhja-Sakala vald, Viljandi linn, Viljandi vald.

Preemia anti omavalitsustele silmapaistva teo eest loomade heaks - Viljandi varjupaiga uue hoone ehitamise eest. Uues majas on mitmeid eraldi tsoone ja ruume nii suurtele kui ka väikestele loomadele. Seal asuvad vastuvõturuumid, karantiini- ja olmeruumid, kasside vabapidamistoad ning veterinaariruumid. Varjupaigas on kassidele 106 kohta, koertele on ette nähtud 20 boksi, millest 16 juurde kuulub väliaedik.

Kui vanad varjupaiga hooned hallitasid ja lasid läbi nii vett kui tuult, siis uues majas on loomadel turvaline ja tervislik keskkond. Hoone on ehitatud läbimõeldult - igal ruumil on kindel otstarve ning otsuste tegemisel võeti arvesse ka teiste Eestis ja välismaal ehitatud varjupaikade kogemust. Ka Varjupaikade MTÜ sai oma teadmiste ja

nõuga abiks olla. Viljandimaa omavalitsuste otsus ja koostöö uue varjupaiga ehitamiseks on olnud tõeliselt silmapaistev ja see võiks olla eeskujuks paljudele teistele omavalitsustele.

Uue hoone ehitustööd algasid 2024. aasta sügisel ning 2025. aasta septembris alustati tööd värskest valminud majas.

Preemiaks on kunstnik Kristi Markovi teos. Preemia nimetus Elmo on tulnud sünnimusest, mille käigus püüdsid Varjupaikade MTÜ Valga varjupaiga töötajad vana vangla territooriumilt kinni hooletusse jäetud koerakarja. Elmo oli üks neist kahekümne neljast koerast, kes paistis silma oma erakordse vaprusse, kuid sõbraliku ja elurõõmsa suhtumisega kõigisse ja kõigesse.

Mulgi vald

Viljandi vald

Viljandi linn

Põhja-Sakala vald

Krista Lensin:
„Just loomad
õpetavad meile
inimlikkust”

Anni Anete
Mõisamaa,
Käpa All
peatoimetaja

Teletojmetaja Krista Lensini jaoks ei ole loomaarmastus midagi, mis oleks tekkinud elu jooksul – see on olnud temas juba sünnist saadik. See on loomulik osa tema olemusest, mis saadab teda lapsepõlvest tänaseni. „Mul vedas, et kasvasin peres, kus loomad olid alati oodatud,“ räägib ta. „Võib-olla ka seetõttu, et ma ise olin valmis nende eest hoolitsema. Aga ma ei mäleta mitte ühtegi hetke, mil meie peres oleks tekkinud küsimus, kas loom võib meie koju jääda. Vastus oli alati „jah!“.

Üks eredamaid mälestusi pärineb ajast, kui Krista oli kuueaastane. „Tõin tänavalt koju ühe krantsi ja ütlesin, et tema jääb nüüd meie juurde. Temast sai meie Topi.“ Seal edasi hakkas loomade ring aina laienema - kassipoeg, kutsikad, papagoi, hamstrid, kanaarilind ja isegi siil, kelle Krista isa leidis tee äärest uimasena ning kes seadis end sisse riidekapis.

Nende peres toimis see kõik väga loomulikult ja harmooniliselt. „Papagoi ei elanud meil puuris, vaid lendas vabalt ringi. Hommikuti tuli ta õla peale. Hamstrid jalutasid mööda tuba ja keegi ei pidanud seda probleemiks, isegi mitme koerad. See oli täiesti fantastiline ja nii me kõik koos toimetasime.“

Tagantjärele mõeldes on Kristale selge, et loomad ei olnud tema elus kunagi lihtsalt taust, vaid keskne osa tema identiteedist. „Ma olen alati teadnud, et see olen mina, kes nende eest hoolitseb. Ja ma teen seda südamest. Mulle väga meeldib loomade keskel olla.“ Ta meenutab isegi lapsepõlve fantaasiamaailma, kus tal oli kujutletav sõber - suur koer, kellega Krista ringi jalutas. „Kui ta tuli minuga lifti, siis teised pidid talle ruumi tegema. Ja tal oli maas isegi oma kauss. Olin siis kõigesti 3-aastane. Loomaarmastus oli minus olemas sellest hetkest, mil ma sündisin.“

Loomad kui õppetund ja tugi

Aastate jooksul on loomad Kristale andnud midagi, mida tema sõnul on keeruline kirjeldada. „See, mida loomad õpetavad - see jäägitu armastus, siirus ja truudus - see on midagi fantastilist. Neil on meeletu oskus kõike andestada.“

Täna on Krista kahe päästetud galgo ehk Hispaania hurda omanik. Tegemist on iidse jahikoerte tõuga, kelle saatus on sageli väga traagiline. Mõned jahimehed vabanevad traditsioonide kohaselt koertest erinevatel juhtudel viisidel niipea, kui jahihooaeg lõpeb.

Arvatavalt tapetakse niiviisi kümneid tuhandeid galgosid, mõnedel andmetel isegi kuni 100 000 koera aastas. Paraku on Hispaania seadusandluse järgi galgod töökoerad ega käi seega lemmikloomi julma kohtlemise eest kaitsvate seaduste alla.

Võime andestada ning taas usaldada on Krista jaoks eriti nähtav tema päästetud koerte puhul. „Neid on seal Hispaanias piinatud, neid on pekstud, nad on alatoitunud, armides - ja kõike seda on nendega teinud inimesed. Aga kui ulatad neile abikäe, kui näitad neile armastust ja hoolt, siis näed, kuidas nende hing rahuneb ja kuidas nad hakkavad ennast koduselt tundma ning kuidas see hirm inimese vastu, kes tegelikult on talle nii palju haiget teinud, ununeb. Siiras, ehe, aus, truu olemine - armastan seda väga loomade juures ja pean seda kõike ääretult oluliseks ka oma elus.“

Krista ei varja, et loomad on olnud tema jaoks ka emotsionaalne tugi elu keerulisematel perioodidel. „Kui on olnud raske või kurb - lahkumineku, keerulised ajad, skandaalid - siis minu esimene mõte on alati olnud, et jumal tänatud, et mul on kodus koer. Jumal tänatud, et mind ootab keegi, kes kindla peale mind alati ootab ja armastab!“

Krista lähedased ja sõbrad on harjunud sellega, et tal on alati kodus mõni loom. Ja nad teavad, et need loomad

on Krista jaoks pereliikmed. „Kui inimene ütleb, et ta ei armasta loomi, siis mul ei ole temaga tegelikult millestki rääkida. Ja kui minu ellu peaks tulema mõni meesterahvas, kes näiteks ütleks, et ta ei hooli loomadest või et koer ei tohi tuppa tulla, siis see suhe lihtsalt ei toimiks. Kui inimene on loomasõber, siis ta on minu sõber ja kui ta seda ei ole, siis ta ei saagi saada minu inimeseks.“

Hingeloom Lövi

Krista elus oli eriline koht tema eelmisel koeral Lövil - Rodeesia ridgebackil, kellega kohtumine toimus aastaid enne, kui koer ise tema ellu jõudis. „Nägin seda tõugu esimest korda Ameerikas. Üks naine tuli koos tohutult suure isase koeraga butiiki, kus ma töötasin. Koer lihtsalt heitis põrandale pikali, sirutas käpad ette ja vaatas jäägitult ainult oma perenaist. Ma küll püüdsin selle koeraga kontakti saada, aga tal oli minust täiesti ükskõik. See jäägitu rahu ja väarikus temas täiesti lummasid mind ja see koer jäi mulle meelde.“

Aastaid hiljem, kui Krista oli Eestisse naasnud, sai sellest mälestusest reaalsus. „Kui lõpuks koera võtta otsustasin, siis teadsin, et see saab olema just see tõug.“ Lövi ei olnud tema jaoks lihtsalt lemmikloom. „Ta oli minu hingeloom. Sellise suure koera rahu, usaldus ja oskus olla nii vägev kaaslane oli minu jaoks tõeline elukogemus. Ta jumaldas mind ja ainult mind, aga samas pidas lugu ka minu pereliikmetest. See oli loom, kes õpetas mulle julgust teha suuremaid samme.“

Lövi elu lõpp oli pikk ja keeruline. Tema seljaaju lõpetas töötamise ning liikumine muutus järjest raskemaks. „Ma hoolitsesin tema eest iga päev. See oli füüsiliselt ja emotsionaalselt väga raske, aga mitte kordagi ei tekkinud tunnet, et ma ei taha seda teha.“ Kuigi väljastpoolt tuli palju igasuguseid arvamusi, oli Krista teadliku loomaomanikuna oma otsuses kindel. „Ma teadsin, et ma saan aru, millal on õige aeg.“

„See, mida loomad õpetavad - see jäägitu armastus, siirus ja truudus - see on midagi fantastilist. Neil on meeletu oskus kõike andestada.“

See hetk saabus 2023. aasta kevadel. „Olin sõbranna juures maal, päike paistis. Mulle meenus, kuidas me kõik need aastad olime Lõviga seal olnud, aga Lõvi oli samal ajal hoopis oma kodus põrandal mähkmetes. Ma tõusin püsti ja ütlesin sõbrannale, et enam nii edasi minna ei saa.”

Krista otsustas lasta Lõvil lahkuda kodus, talle tuttavas keskkonnas. „Lõvi lahkumine õpetas mulle täiesti ootamatult ühe teadmise, mille võtsin terveks eluks endaga kaasa, igasse hetke. Nähes tema elutut keha, sain sajabrotsendiliselt sel päeval aru, et minu koera seal enam ei ole - minu koer on kuskil pilvepiiril ja jookseb täie jõuga nelja jala peal nii, nagu ta tahab ja oskab, nii, nagu ta oli seda 12 aastat teinud. Aga selles kehas teda enam ei olnud. Ja see kohutav valu kadus minust. Ma teadsin, et me olime teinud kõik, mida saime, aga vanadus ja haigus viisid selle looma. See keha, mis alles jääb, ei ole seotud selle imeilusa hingega, kes nangunii on kuskil meid valvamas. See

oli edasiviiv jõud - ent pärast seda oli meeletu lein. Me saatsime tuha lendu kohas, kus Lõvi armastas joosta. Kodu oli tühi.”

Teine võimalus – nii koertele kui ka endale

Krista andis endale aega. „Lein tuleb läbi elada. Sa ei saa sellest mööda minna.“ Mõte aidata Hispaania galgosid oli temas olemas, kuid ta ei kiirustanud. Siis tuli hetk, mis muutis kõike.

„Ühel hommikul, kui Lõvi surmast oli möödas poolteist aastat, mõtlesin kohvi juues, et ehk peaksin kunagi pakuma galgodele hoiukodu - võib-olla saan selle abil oma leinaga lõplikult paremini hakkama, ja samal ajal ka head teha - sest Lõvi oleks minu üle uhke.”

Pool tundi hiljem helises telefon ja inemene, kes tegeleb galgode päästmisega, palus Kristalt, kas ta saaks pakku da hoiukodu ühele koerale. „Ma olin keeletu, sest ma olin esimest korda selle mõtte oma peas läbi mõelnud alles pool tundi tagasi. Seda varianti, et ma teda ei võta, ei olnudki olemas. Nii jõudis meie ellu Ash.”

Kui koer Krista juurde jõudis, min-

di esimese asjana koos tütre ja koeraga jalutuskäigule. „Panime talle jope selga ja läksime jalutama. Koer vaatas mulle sügavalt silma. Väljas oli veel külm ja ta toetas end hästi kõvasti minu vastu. Jalutasime rahulikult sammul niimoodi, et koer hoidis end vastu mu säärt. Ma tundsin rõõmu ja soojust. Mul tuli kõik

“See rahu ja kuninglik elegantne olek nende koerte puhul on nii võluv. Vahel ma olen kodus ja vaatan neid ja tuleb hingerahu. Kui koju tuled, on sul ootamas kaks tänulikku, õnnelikku ja armastavat silmapaari, nuhutavat nina ja lehvivat saba. Sa tead, et keegi nii ootab sind ja tunneb südamest rõõmu, et sa olemas oled. See jäägitu tingimusteta armastus, mida need koerad annavad, on imeline.”

meelde - milline koeraomanik ma olen eluaeg olnud ja kuidas ma armastan loomi. Mul tekkis tunne, et see koer vajab minu abi ja toetust.”

Peagi tuli tema ellu ka Neal - vanem galgo, kes oli juba mitmes kodus olnud. „Neal andis samamoodi esimesest hetkest peale meile mõista, et ta on nii tänulik ja ta nii väga tahab meile jääda. Neal oli juba eelnevalt olnud mitmes kodus, kuid ei leidnud kuidagi seda oma peret. Võtsin ta oma hoiukodusse. Olin kindel, et kahte koera ma päriseks endale jätta ei saa ja arvasin, et elu kahe koeraga on keeruline.”

Isa haigestumine tõi aga Kristale taipamise. „Käisin oma isa haiglas vaatamas. Kui koju jõudsin, tuli Neal koridori ja pani oma pea mulle sülle. Ma vaatasin seda vanemat koera ja mõtlesin: “Kuhu sa, kullake, lähed? Kes on see inimene, kes mõistab su hinge? Sa oled juba käinud käest kätte - kas mina pean su ära andma? Kes on see inimene, kes su võtab?” See hetk pani kõik paika. Mitte ühtegi sekundit elus ei ole ma kahetsenud, et mul on tänaseks kaks galgot.”

Elu päästetud koertega

Hoolimata hirmudest, mis päästetud loomadele kodu pakkumisega sageli kaasas käivad, on Krista kogemus olnud teistsugune. “Väga palju küsitakse, mis on olnud meie väljakutsed seoses päästetud koertega. Jään vastuse võlgu, sest meil ei ole olnud mitte ühtegi väljakutset. Nad on mõlemad käitunud hästi. See tõug on fantastiline.”

Galgod ei vaja tema sõnul palju - vaid võimalust joosta ja seejärel rahu puhata. „Nad armastavad lihtsalt olla diivanil, sinu kõrval, rahulikult. See rahu ja kuninglik elegantne olek nende koerte puhul on nii võluv.

Vahel ma olen kodus ja vaatan neid ja tuleb hingerahu. Kui koju tuled, on sul ootamas kaks tänulikku, õnneliku ja

“Tunnen, et eelkõige saab loomade abil näidata neid imelisi inimesi, kes nende aitamise taga on – inimesed, kes igapäevaselt annavad osa oma elust loomadele ja on neile hääleks. Tunnen, et olen ka ise see hääl, kes saab abitude loomade eest seista. Ja oleks patt jätta kasutamata need väljundid, mis mulle antud on. Soovitan inimestel kasutada kõiki nende käsutuses olevaid kanaleid, mis aitavad kellegi eest seista.”

armastavat silmapaari, nuhutavat nina ja lehvivat saba. Sa tead, et keegi nii ootab sind ja tunneb südamest rõõmu, et sa olemas oled. See jäägitu tingimusteta armastus, mida need koerad annavad, on imeline.”

Krista sõnul on kõik see, mida Ash ja Neal talle täna pakuvad, kõige parem asi, mis tema elus on juhtunud. Ja Krista arvab, et selle taga on tema hingeloom Lövi. “Olen kindel, et Lövi need koerad minu ellu saatis, sest vahel märkan, et nende pilgus ja käitumises on midagi väga sarnast.”

Krista usub, et päästetud koerad tajuvad, et nad said teise võimaluse. “Ma näen, et nad tahavad iga päev olla veel paremad ja tekitada võimalikult vähe probleeme, kuna oled neile kodu võimaldanud. Mul oli hirm, et mis seisus päästetud koerte psüühika võib olla. Aga isegi kui nad alguses on pelglikud, siis vastastikune usaldus tekib üsna pea. See on olnud ka minu jaoks õppimiskoht - võib-olla ei peagi pimesi usaldama kõiki, kes meie ümber on.

Krista koos koerte ja tütre Simonega

Võib-olla ei peagi olema kõigiga kohe sõbralik, vaid alguses veidi ettevaatlikum. Ja kui saad aru, et see inimene sulle haiget ei tee, siis alles võid end rohkem avada. Nüüd jälgin ka ennast kõrvalt ja võtan hetke mõtlemiseks, enne kui oma temperamendi ja elava olemusega kõik välja plähmerdan - olen seda oma galgodelt õppinud.”

Loomade hääl

Töölalasel kasutab Krista iga võimalust loomateemade esiletoomiseks. Olles “Õhtu!” saate toimetaja, on ta korduvalt loomi ekraanile toonud. “Teised saatemeeskonnas vahel muigavad ja eks ma ise ka saan aru, et see ei ole ju loomasaade. Aga nad annavad mulle selle andeks. Loomad on selline teema, mis tegelikult kõnetab vaatajaid ja nende abil saab tuua ka igasuguseid toredaid lugusid välja. Alati ei ole need kurvad, pigem on need imelised lood. Tunnen, et eelkõige saab loomade abil näidata neid imelisi inimesi, kes nende aitamise taga on - inimesed, kes igapäevaselt annavad osa oma elust loomadele ja on neile hääleks.

Tunnen, et olen ka ise see hääl, kes saab abitude loomade eest seista. Ja oleks patt jätta kasutamata need väljundid, mis mulle antud on. Soovitan inimestel kasutada kõiki nende käsutu-

ses olevaid kanaleid, mis aitavad kellegi eest seista.”

Krista on veendunud, et meedial on väga suur roll nii loomade kui ka teiste abivajajate aitamises. “Mida rohkem me erinevatel rasketel sotsiaalsetel teemadel räägime, mida rohkem see inimesteni päriselt jõuab, olgu siis läbi meedia või läbi pildi, ning mida karmimalt, ausamalt ja ehedamalt me tõsisemaid teemasid välja toome, seda enam võime uskuda, et maailm muutub.”

Julgustus kõhklejatele

Neile, kes kaaluvad varjupaigast looma võtmist, kuid kõhklevad, on Kristal selge sõnum. „Andke neile võimalus, eriti vanematele loomadele! Võtke looma jaoks aega - ka kõige vanemad loomad väärivad ilusat elu. Tunnetage, kas loom sobib teie elustiiliga ja mõtelge, kuidas tema elu saaks koos teiega olla värvikam ja ilusam.”

Krista toob näite oma elust - tema sõnul ei ole ta ise kunagi olnud sportlik, aga tal on koerad, kes vajavad palju liikumist. Ta leiab selle aia või tee, kus nemad saavad joosta ja selle abil oma igapäevased liikumisvajadused täidetud. “Meie maailmas ei ole mingit arusaamatust, sest ma tean, mida need koerad vajavad ja nemad teavad, mida vajan mina. See on selline igapäevane koostöö ja teineteise mõistmine, mis areneb meeletult, kui sellesse panustad.

Eelkõige armasta oma loomi. Anna võimalus ka teise ringi loomale. Kui lõpuks saabub hetk, kus see vanem, palju läbi elanud loom saab sind usaldada ja kergendunult välja hingata - see saab olema su elu kõige õnnelikum. Ma luban seda, olles olnud eluaegne loomaomanik.”

Krista arvab, et inimene, kes korragi on päriselt loomaga suhelnud ja kontakti saanud, teab, et loom ei tee kunagi midagi valesti, probleemi taga on alati inimese eksimine. Inimestel on loomadelt väga palju õppida. “See inimlikkus, mida loomad meile õpetavad - seda ei õpeta meile mitte kunagi inimesed. Lugupeetud loomade vastu - seda ei õpeta mitte inimesed, vaid loomad. Austus väiksemate vastu - seda õpetavad loomad. Hool, usaldus, väarikus - seda õpetavad loomad. Ma väga armastan ja

Krista koos varjupaigakassiga „Õhtu!“ saate studios

austan loomi.”

Lõpetuseks annab Krista Lensin ühe mõtte, mille võiks endaga kaasa võtta iga loomaomanik. „Heal loomaomanikul peaksid olema kodus reeglid paigas. Aga nagu üldse elus - reegleid ei tule paika panna räusates ja karjudes, vaid hoopis kindel ja rahulik arusaam tekitab loomale turvatunde. Turvaline ja aus suhe oma loomaga on kõige alus.

Kunagi ei tohiks süüdistada looma. Kui midagi läheb valesti, siis mõtle: “Mida mina tegin valesti loomaomanikuna?” Kui sa ei ole oma lemmikuga rahul, siis mõtle, kui palju on selles süüd lemmikul või äkki hoopis sul endal oli kiire, sa ei süvenenud, ei viitsinud, ei tahtnud või sul ei olnud tema jaoks piisavalt aega. See on oluline taipamine.”

ZENIDOG

ZENIFEL

Kas Sinu lemmikul on stress?

Innovaatiline lahendus lemmikute stressikäitumise vähendamiseks

Geel-difuusor toimib kuni 2 kuud ja kaelarihm kuni 3 kuud

Elektrivaba

Ainulaadne pikalt toimeainet vabastav keskkond

Virbac

Iga kass väärrib turvatunnnet:

sotsialiseerimise tähtsus ja nipid

Sirje Astel,
ajakirja kaasautor

Öeldakse, et kui koerad on pühenud pigem inimesele, siis kassid kodule, inimesega suhtlemisel on kassid tujukamad ja isepäised. Territoorium on kassidele tõesti väga oluline ja teiste olenditega suhtlema õppimiseks vajavad nad meie abi. Kuidas ja milleks sotsialiseerida kassipoega ning kuidas seda üldse teha? Pöördusime info saamiseks spetsialisti poole. NordicVeti loomakliiniku dermatoloog ja kasside raviv pädev doktor **Elina Tooming annab meile ülevaate kasside sotsialiseerimisest ning räägib kassisõbralikust lähenemisest uues keskkonnas.**

Mis on kassisõbralikud põhimõtted?

Kassisõbralikud põhimõtted on sõnastanud rahvusvaheline organisatsioon Cat Gear ja need on järgmised: austa kassi (kui indiviidi ja kui liiki); hoiu oma kassi hästi; ära tee kassile liiga; paku kassiprobleemidele lahendusi; tee teistega koostööd kasside nimel; suhtle kasside nimel; arenda ennast pidevalt kasside teemal. Kuna kassid enda eest seista ei saa, on inimeste panus nende heaolu tagamisse väga oluline.

Missugune on kassi loomus?

Kass tänapäeva kodukassi mõistes on arenenud Põhja-Aafrika metskassid ja on oma olemuselt iseseisev üksildane jahimees ja lihasööja. Ta on ka emotsionaalne ja äärmiselt tähelepanelik keskkonna suhtes. Ta on liikuv ja hea kohanemisvõimega (erinevad kliimavöötmad, keskkonnad). Territoorium on kassi jaoks ülitähtis, sest tema valitud alal on kõik talle olulised ressursid ning selle vahetamine või jagamine teise isendiga tekitab talle suurt stressi. Tal on hea tasakaalutunnetus, koordineatsioon ja paindlikkus. Ta on tugev ja oskab olla väga vaikselt, mis aitab vältida ohtu ja püüda saaki.

Kass on kiskja, kes võib ööpäeva jooksul ära süüa 10-20 väiksemat saaklooma. Seega on ta instinktiivselt huvitatud jahipidamisest ka täiskõhuga ja keskkonnas, kus talle toit ja jook on igal ajal garanteeritud. Sellist tagaajamist ja jahtimise instinkti saab rakendada mängimises ja muudes aktiivsetes tegevustes. Kuna kassile on kolmes mõõtes liikumine väga oluline, siis vajab ta võimalust nii ronimiseks kui ka liikumiseks horisontaalsetel tasapindadel.

Kass on tundliku meelega. Tema märkimisväärne tundlikkus ilmneb kõrgsagedusega helide suhtes, keskkonnas navigeerimiseks kasutab ta tugevat lõhnataju ja feromoonide äratundmist. Suhtlemisel kasutab kass keemilisi signaale (kratsimine, hõõrumine, märgistamine uriini ja roojaga), kehakeelt (silma, kõrvade, vurrude, keha ja saba abil) ning häälsitsusi.

Iseseisvus on kassile väga iseloomulik omadus. Tal puudub vajadus seltsiliste järele, kuigi on sotsiaalselt paindlik (sh teiste loomaliikide suhtes). Kriisilukorras toetub kass vaid oma oskustele - enamasti ta põgeneb ja ründamine on tema jaoks viimane valik. Kass ei näita välja nõrkust ega valu ning varjab haigestumisele viitavaid tunnuseid. Ta tahab omada kontrolli keskkonna üle ning vajab rutiini. Kass võib minna stressi ootamatu ja uue nähtuse, hääle või lõhnade pärast.

Kass tunneb nii negatiivseid (hirm, ärevus, valu) kui ka positiivseid emotsioone. Ta on hea õppiija, kellele jäävad halvad situatsioonid meelde. Kassid tunned ja käitumine võivad kiiresti muutuda. Väga palju sõltub näiteks kassi iseloom sellest, missugune oli tema ema füüsiline ja vaimne heaolu tiinuse ajal. Kui emal oli suur stress, siis võivad pojad sündida kartlike ja ärevatena.

Missugune võib olla kasside käitumine grupis?

Kassid on pigem individualistid. Aga seal, kus on piisavalt toitu ja mugavad tingimused, võib kujuneda rahulik kooselu emaliini pidi ehk tekib matriarhaalne kogukond. Kassid saavad sellistes gruppides hästi hakkama. Grupis elades võib märgata teatud käitumusmustrid,

näiteks magavad kassid suhteliselt lähestikku või isegi kaisus, tervitavad üksteist nina katsudes, mängivad koos, hõõruvad või lakuvad üksteist.

Missugune võib olla kassi suhtumine inimesse?

Sõltuvalt sellest, missugune on kassi taust ja varasemad kontaktid inimestega, võib kass olla pelglik ja vabadessejanus või kohandunud eluks kodustes tingimustes. Seega võib kass suhtuda inimesse väga erinevalt.

Olenevalt sellest, mis on kontakti eesmärk või kuidas seda püütakse luua, võib kass hakata end kaitsma ja püüda vältida kontakti või - vastupidi - talub ja lausa naudib kontakti ning nõuab tähelepanu.

Millal on õige aeg hakata harjutama kassipoegi ümbritseva maailmaga?

See, kas kassipojad alluvad sotsialiseerimisele või mitte, sõltub geneetikast (sh emakassi stressitasemest tiinuse ajal) ja varajasest kogemusest. 2-8-nädalasena on neil maailma avastamise aeg ja sel ajal sobib pakkuda lühiajalisi kontakte (erinevate) inimestega, tingimused et läheduses on rahulik ema ja ülejäänud pesakond. Siis on ka õige aeg harjutada kassipoegi erinevate esemetega, lõhnade, maitsete ja tekstuuridega. On täheldatud, et kui harjutamist alustada näiteks 8. elunädalast, siis ühed kassid saavad inimese seltskonnaga hakkama, aga teised mitte. Palju sõltub ka looma temperamendist ja sellest, kui julge või arglik ta on.

Kassi heaolu tagamine on ilmselt kõige selle juures väga oluline?

Jah, heaolu on väga tähtis, sest kassid on keskkonna ja selle muutuste suhtes eriti tundlikud. Nende jaoks on hea keskkond elu või surma küsimus. Kassid stress mõjutab tema füüsilist tervist ja vastupidi. Kui kass on isutu ja tema kehakaal langeb, tal esineb kõhulahtisust ja oksendamist või aktiveeruvad ülemiste hingamisteede viirusinfektsioonid, võib ta olla suures stressis. Samuti võivad stressi väljendada käitumuslikud ilmingud: püsiv peitu pugemine, vähenenud aktiivsus, vähenenud enesehooldus,

Kassile kodu pakkumisel peab olema tähelepanelik ja kannatlik. Peab suutma hinnata, kui paljudele lemmikutele on võimalik pakkuda head hoolitsust. Kas suudetakse tagada füüsiline tervis, sh ennetada haiguste levikut; kas suudetakse hinnata kassi vaimset tervist ning kohandumisvõimet uues keskkonnas? Lühidalt: kuidas sobituvad kassi vajadused ja uue omaniku võimalused. Väga hea oleks, et omanik on natuke eeltööd teinud ning kassi iseloomu ja omapärasid tundma õppinud.

Mis on koduses hoolitsuses kõige tähtsam?

magamise teesklemine (kass justkui magab, aga tegelikult on ta pingeseisundis ja varjab seda), agressioon.

Mis on kassisõbraliku lähenemise võtmekohad?

Kassi heaolu tagamiseks on võrdse tähtsusega kolm n-ö tugisammast: ressursid (toit, vesi, temperatuur, ase, liivakast, hea tervis), turvalisus (peidupaiga olemasolu, kergesti kättesaadavad ressursid) ja rutiin (ettenähtavus,

rahulikkus, positiivne inimkontakt). Nii siis peab kass tundma, et tal on mugav, turvaline ja kõik toimuv on talle ette teada. Samas peab silmas pidama, et kassid eelistavad privaatsust.

Positiivseid tulemusi suhtlemises annavad sellised võtted nagu kassi kõrgusele laskumine, suletud käelaba ulatamine, vaikne ja rahulik jutt, kassi initsiatiivi äraootamine. Vältida tuleks otsest silmsidet, lahtist käelaba, äkilisi liigutusi ja lähenemist selja tagant. Kui kass tahab suhelda, siis ta surub ja hõõrub keha silitava käe vastu, sulgeb silmad, nurrub, sõtkub, lakub kätt jne. Kui kass ei ole suhtlemistujus või see on talle vastumeelne, siis tema pupillid laienevad, küünised paljastuvad, ta vibutab saba, lakub nina või häälitseb. Aga ta võib ka kiiresti küljelt küljele rullida, küünistada, käpaga tõugata jmt.

Kui omanik soovib kindel olla, et ta pakub oma kassile parimat hoolitsust ja tähelepanu, siis peaks meelde jätma kolm märksõna: valik (kas ma andsin kassile võimaluse valida, kas suhelda minuga või mitte); tähelepanu (kas ma pööran piisavalt kassile tähelepanu ning märkan, kui ta tunneb end ebamugavalt); füüsiline kontakt (kui ma silitan või katsun kassi, siis kuidas ta sellele reageerib). Eelistatud on silitused peapiirkonnas ning vältida tuleks saba lähedast seljaosa ja käppasid.

Varjupaigatöötaja Lisette kassi sotsialiseerimas

felix®

Soup

ORIGINAL

Kas su kass
on juba suppi
maitstud?

Your Pet, Our Passion.®

Aasta vabatahtlik

Adrian Nicholas Venables:

„Minu nädala tipphetk on koos koertega veedetud aeg“

Kaidi Koort,
ajakirja kaasautor

„Olen väga tänulik varjupaiga töötajatele, et nad on mind nii soojalt vastu võtnud ja lubavad mul koertega jalutada. Minu nädala tipphetk on koos koertega veedetud aeg. Mulle meeldib väga jälgida, kuidas aastaajad muutuvad, kui jalutame Paljassaare poolsaarel ringi. Iga aastaaeg on erinev ning kuigi talvel võib olla külm ja lumine, siis on kõige hullem aeg kevad, kui tundub, et tõmban ligi iga sääse Eestis,“ räägib Varjupaikade MTÜ aasta vabatahtlik Adrian Nicholas Venables, kes toimetab Tallinna loomade varjupaigas.

Varjupaikade MTÜ vabatahtlik sai Adrian Venablesist seitse aastat tagasi, kui ta kolis Suurbritanniast Eestisse. „Kuulsin varjupaigast, kui otsisin internetist Tallinna loomade varjupaiku. Võtsin varjupaigaga ühendust ja mind kutsuti 14. septembril 2019 tutvumispäevale, millest algas minu vabatahtliku töö kogemus.“

Sotsialiseerib varjupaiga koeri

Adriani tööülesanded Tallinna loomade varjupaigas on peamiselt seotud koertega, eriti suuremate ja tugevamatega, keda võib keerulisem olla taltsutada. „Otsisin nädalavahetusteks tegevust ning mõte koertega töötamisest tundus hea viis värskes õhus liikuda ja teha midagi tööväliselt. Arvasin ka, et see võiks parandada mu eesti keele oskust, kuid ainsad sõnad, mida olen õppinud, on „Istu!“, „Oota!“ ja „Lama!“.

Aktiivne vabatahtlik tegeleb Tallinna loomade varjupaigas suvekuudel ka muru niitmise, kui see liiga pikaks kasvab. „See on koerte jalutamise isegi raskem töö ja võtab rohkem aega, sest niita on palju,“ leiab Adrian.

Koeri tutvustavad videod

Aasta vabatahtlik räägib, et kui ta jalutab varjupaiga koertega, siis võtab ta kaasa oma kaamera ja drooni. „Kui koju tagasi jõuan, siis teen lühikesi videod, mille postitan YouTube'i ja Instagrami. Alustasin sellega, et näidata oma perele, mida ma nädalavahetustel varjupaigas teen, kuid hiljem mõtlesin, et see võib aidata ka kodu otsivaid koeri tutvustada. Videotest on saanud ka minu enda mälestused koertest, keda olen jalutanud ja kes on nüüdseks leidnud kodud.“

Adriani sõnul on tema perel Suurbritannias koerad, seega on ta koertega harjunud ja mõistab nende loomust. „Aja jooksul varjupaiga koertega tutvavaks saamine on väga rahuldust pakkuv kogemus, eriti nende koerte puhul, kes alguses on võõraste suhtes agressiivsed või närvilised. Nende usalduse võitmine on väga eriline tunne. Ja nende koerte puhul, kes on varjupaigas olnud juba kaua, on väga tore, kui nad mind ära tunnevad ja jalutamise peale elevile lähevad.“

Toredad lemmikud kodus

Adrian räägib, et tema Suurbritannias elaval perel on kaks väikest koera, mõlemad varjupaigast võetud. Adriani koertel on väga erinev iseloom. Jack on Cairni terjer, kes armastab iga ilmaga õues olla, oravaid taga ajada ja võõraste peale haukuda. Pearl on Chihuahua ja käabusnautseri ristand, kes ei armasta külma ega õues olemist ning eelistab magada oma voodis radiaatori kõrval.

Meeldiv üllatus

Adriani sõnul tuli Varjupaikade MTÜ aasta vabatahtliku tiitel ootamatult. „Sain sõnumi vabatahtlike koordinaatorilt Marikalt, et ta soovib minuga kohtuda. Mul polnud aimugi, millest kohtumisel juttu tulla võiks. Seega oli see väga meeldiv ja täiesti ootamatu üllatus, kui mind nimetati aasta vabatahtlikuks.“

Adrian kinnitab, et aasta vabataht-

Varjupaikade MTÜ Adrianist

Adrian on kohusetundlik, järjepidev ja abivalmis vabatahtlik. Ta hoolib väga loomadest, aga ka varjupaiga inimestest. Kui Adrian varjupaika tööle tuleb, siis on tal alati kaasas küpsisepakk töötajate jaoks. Aktiivne vabatahtlik on varjupaigas kohal enamasti igal pühapäeval. Ta on inimene, kellele saab alati loota. Me oleme väga tänulikud, et Adrian kuulub Varjupaikade MTÜ perre!

lik olla on tema jaoks suur au - tunnus on tal seinal aukohal. „Otsin varjupaiga töötajatele suure karbi šokolaadi, et neid tänada selle eest, et nad mind esitasid aasta vabatahtlikuks.“

Juhib kosmosekeskust

Lisaks vabatahtliku tööle on Adriani elus väga tähtsal kohal Tallinna Tehnikaülikool, kus ta töötab täiskohaga. „Mul on Tallinna Tehnikaülikoolis väga kiire töö - olen küberjulgeoleku magistriprogrammi juht ja ülikooli kosmosekeskuse juhataja. Seega ei jää mul hobide jaoks palju aega. Püüan siiski vormis püsida ja käin igal hommikul jõusaalis, kui seda saab hobiks nimetada. Proovin ka eesti keelt õppida, kuid see on minu jaoks uskumatult raske ja kahjuks on mu edasiminekuks olnud aeglane.“

Kiibiga, kuid registreerimata – mis saab eikellegi kassidest?

Anni Anete
Mõisamaa,
Käpa All
peatoimetaja

Varjupaigatöös on üks olukord, mida ükski loomakaitsja näha ei soovi, kuid mis kordub ikka ja jälle. Meieni jõuab hulkuv kass, kes on segaduses, stressis, vahel vigastatud või haige. Töötaja võtab kiibilugeja ja suunab selle kassi kaelapiirkonda, et kiipi kontrollida. Käib piiks ja kiip on olemas. „Jess!“ mõtleb ta. Tekib lootus, et looma saab kiiresti omanikuga uuesti kokku viia. Siis aga järgneb pettumus. Registrit kontrollides on vastus liiga tihti sama: kiip on registreerimata ja seega omaniku andmed puuduvad. Varjupaik saab endale järjekordse eikellegi kassi.

Kui loom ei ole registrisse kantud, ei saa me teda koju tagasi aidata

„Kiip on olemas, aga registrisse kandmata“. - Paljudele loomasõpradele, kes jälgivad hulkuvate loomade kuulutusi ja varjupaikade sotsiaalmeediapostitusi, on see lause kindlasti väga tuttav. Paraku ei ole see varjupaigatöös erijuhus, vaid igapäevane reaalsus.

Üks suurim kiibistamisega seotud vaeleusaam ongi see, et kiibi küljes on automaatselt loomaomaniku andmed. Kiip on sisuliselt vaid number looma naha all. See number muutub tähenduslikuks alles siis, kui see seotakse omaniku andmetega lemmikloomaregistris. Ilma registreerimiseta ei ole kuidagi võimalik tuvastada, kellele loom kuulub.

See tähendab, et ainuüksi kiibist ei ole mingit kasu. Kiibiga loom jääb sellisel juhul samamoodi anonüümseks, nagu ta oleks kiibistamata. Loomaomanikega suheldes selgub, et registreerimine on alati tegemata jäänud just

info puudumise tõttu. Eeldatakse, et vaid kiibi paigaldamisest piisab.

Kui loom ei ole registrisse kantud, ei saa me teda koju tagasi aidata. Me ei saa omanikuga ühendust võtta. Me ei saa ka kedagi vastutama panna - ei siis, kui loom on teadlikult hulkuma lastud, ega ka siis, kui on alust arvata, et teda on väärkoheldud.

Ta on sisuliselt eikellegi loom ja kuna ta inimkeelt ei räägi, siis võime vaid oletada, mis põhjustel ta on üksipäini tänavale sattunud. Esimesed 14 päeva vastutab looma eest see kohalik omavalitsus, kust loom hulkuvana leiti, edasi tuleb teda MTÜ annetuste abil ülal pidada.

Koerte puhul näeme juba, kui suur on selle lihtsa, aga olulise protseduuri mõju. Koerapidamiskultuur on Eestis õnneks üsna heal tasemel ja enamik varjupaika jõudvatest koertest on kiibistatud, registrisse kantud ning nad jõuavad kiiresti omaniku juurde tagasi.

Kassidega on seis hoopis teistsugu-

ne. Valdav enamik kassidest on tuvas-tamata, mis tähendab, et nad jäävad varjupaika pikemaks ajaks. Me näeme pidevalt kasse, keda ei saa kunagi koju tagasi aidata. Näeme kolooniaid, mis on kasvanud paarist hulkuvast kassist mitmekümnepealiseks. Puutume kokku hukkunud kassidega, kelle omanikud ei saa kunagi teada, et nende lemmik on leidnud traagilise lõpu.

Kahjuks peame tõdema ka seda, et mõnda omanikku ei huvitagi, mis nende kassist on saanud, ning pikemalt mõtlemata võetakse uus loom, et see kannatuste ahel saaks jätkuda. Me kogume kasse varjupaikadesse, mis suurendab nii varjupaikade kui ka kohalike omavalitsuste töö- ja rahalist koormust.

Lisaks omavalitsuste ja varjupaikade koormusele on kiibistamisel ja registreerimisel otsene mõju ka loomade heaolule. Osad loomad kohanevad varjupaigas kiiresti ja osad mitte. Võime neile pakkuda parimaid võimalikke varjupaigatingimusi, kuid tütavast kodusest keskkonnast eemalolek, uued lõhnad, helid, võõrad inimesed ja teised loomad tõstavad tahes-tahmata nende stressitaset. Mida kiiremini liigub loom varjupaigast omaniku juurde tagasi, seda parem on see tema heaolule.

Lõpetame kasside kogumise ja vaatame suuremat pilti

Registreeritud kiip aitab ennetada ka seda, et tänavale sündinud hulkurkasside kogukonnad ehk kolooniad üldse tekkida saaksid. Kiibistamine aitab Eesti loomapidamiskultuuri parandada. Praegu tegelevad omavalitsused ja varjupaigad piltlikult tulekahju kustutamisega, aga võiksime tegeleda ennetustööga.

Kuidas aitab oma lemmiku kiibistamine ja registreerimine kassikolooniaid ennetada?

Toon näite päriselust: Ühe maapiirkonnas elava memme kuuri alla ilmub kass. Memm ei tea, kelle oma ta on. Praegu, mil kiibistamine ja registreerimine ei ole kuigi levinud, mõtleb ta: „Las ta olla siin. Küllap ta ei kuulu kellegi ja keegi teda ei otsi. Pole mõtet kuhugi helistada.“

Memm toidab kassi ja mõne kuu

pärast on kuuri all juba kümme kassi. Sünnivad uued pesakonnad. Algab uus paljunemisahel.

Kui kiibistamine ja registreerimine oleks levinud, oleks pilt teine. Juba esimese kassi ilmudes teaks memm, et esimene mõistlik samm on lasta kassi kiipi kontrollida, sest see on Eestis norm, mitte erand. Ta võtaks ühendust varjupaigaga, kes kontrollib kiipi, ja kass tagastatakse omanikule. Kui kiip puudub või on registreerimata, saab varjupaik looma varakult aidata.

Loomaomanik, tegutse kohe!

Kui sinu lemmik on kiibistamata, siis võta kohe ühendust veterinaariga ja tee see protseduur ära. Kui su lemmik on juba kiibistatud, siis kontrolli üle, kas registrisse on ikka õiged andmed kantud!

Veebilehel LLR.ee saad andmeid vaadata ja neid vajaduse korral täiendada.

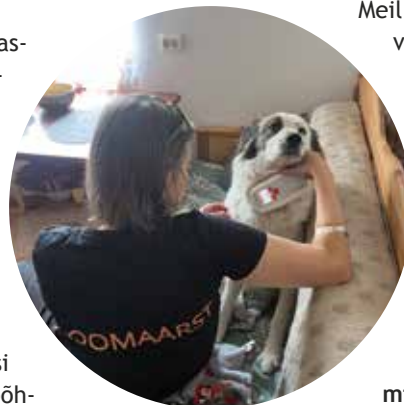
Suur kasside kiibistamisaktsioon Saaremaal

2025. aasta üks suurimaid ettevõtmisi meie MTÜ jaoks oli kindlasti Saaremaa kasside suur kiibistamisaktsioon. Korraldasime koostöös Saaremaa vallaga Eesti esimese kampaania, kus veterinaar sõitis üle terve maakonna, otse kassiomanike kodudesse, et kiibistada nende lemmikloomad täiesti tasuta. Kuigi kampaania oli suunatud peamiselt kasside kiibistamisele, sattus meie teekonnale ka mõni kiibita koer, kellele olulise protseduuri loomulikult suurima hea meelega ära tegime.

Meie igapäevane töö hulkuvate loomadega näitab, et suurim probleem Eesti loomakaitses on kassidega. Me räägime tuhandetest koduta kassidest, kelle omanikke ei ole võimalik tuvastada. Seepärast otsustasime tegutseda ja pakkuda kassiomanikele võimalust oma loom turvaliselt ja tasuta kiibistada. Kampaania läbiviimise piirkonnaks valisime Saaremaa, kuna just seal on kasside kiibistatuse protsent üks madalaimaid Eestis. Õnneks saime seda protsenti pisut tõsta.

- Kokku kiibistasime nädalavahetuse jooksul 118 looma erinevates Saaremaa paikades. Kiibi said 111 kassi ja seitse koera.
- Loomaarstid sõitsid koos meie tublide abilistega otse kasside kodudesse, et pakkuda nurrikutele võimalikult turvalist ja stressivaba kiibistamist.
- Sõitsime läbi 80 majapidamist üle terve Saare maakonna.

Huvi kampaania vastu oli suurem, kui oskasime arvata. See näitab, et väga paljud kassiomanikud on tegelikult vastutustundlikud ja hoolivad, kuid eri põhjustel ei ole neil olnud võimalust minna kliinikusse kassi kiibistama - peamise põhjusena toodi välja just seda, et transportimine on keeruline, kuna tekitab kassile suurt stressi.

Suur aitäh Saaremaa vald, loomaarstid Triin Abel, Hanna-Filippa Simenson ja Heli Säre, vabatahtlikud abilised Kristiin, Gethe, Kätleen, Helen, Ingrid, Annika, Anni, Kaia, Agne ja Aivo ning kohalik loomasõbralik ettevõtte Sume Green OÜ.

Aitäh kõikidele toredatele loomaomanikele, kes end meie kampaaniale eelnevalt registreerisid ja meid tõeliselt külalishahkelt vastu võtsid. Meil on hea meel, et olete vastutustundlikud loomaomanikud ja et teie neljajalgset pereliikmed on nüüd turvaliselt kiibistatud ja registreeritud.

Kui sinu kass on veel kiibistamata, siis tee see samm kindlasti ära! Kiibistamine on lihtne, kuid oluline protseduur, mis pakub turvatunnet ja aitab looma koju tagasi.

VARJUPAIKADE MTÜ

Sinu annetus päästab elusid

Varjupaikade MTÜ kliinikufond aitab hüljatud loomadel saada vajalikku ravi, mida nad muidu kunagi ei saaks

Kas teadsid, et omavalitsus toetab looma vaid 14 päeva? Iga aasta satub meie hoole alla sadu hüljatud loomi, kelle tervisemured ulatuvad tuhandettesse eurodesse. Kliinikufond rahastab operatsioone, eritoitu ja uuringuid, mis päästavad elusid.

ANNETA KLIINIKUFONDI

▶ varjupaik.ee/kliinikufond

Varjupaigaloomade
kliinikufond
päästab elusid

Anni Anete
Mõisamaa,
 Käpa All
 peatoimetaja

Meie töös tuleb ette hetki, kus iga minut võib olla eluliselt tähtis. Meieni jõuavad hüljatud loomad, kes on haiged, vigastatud või kannatanud inimese käe läbi. Nende jaoks peab abi saabuma kohe. Just sellest vajadusest sündiski meie kliinikufond.

Veterinaararved on varjupaiga suurim kulu. Sageli vajavad meie hoole alla sattuvad loomad kiiret ja keerukat ravi - operatsioone, mis võivad maksta tuhandeid eurosid, või pikka ja järjepidevat taastumist, mis nõuab igapäevast hoolt ja tähelepanu. Kliinikufond annab meile võimaluse teha otsuseid looma vajadusest lähtuvalt, mitte rahalistest piirangutest. Et me ei peaks küsima, kas meil on piisavalt vahendeid, et aidata, vaid saame keskenduda sellele, kuidas me saame aidata.

Lisaks erakorralistele juhtumitele katatab fond igapäevaseid, kuid looma heaolu seisukohalt kriitilisi ravivajadusi. Tänavalt saabuvad loomad kannatavad tihti ravimata põletike, valulike hambaprobleemide ja krooniliste tervisehäädade käes. Hambakivi eemaldamine, hammaste väljatõmbamine või põletike ravi ei pruugi tunduda esmapilgul elupääste, kuid sageli on see esimene samm valuvaiba ja täisväärtusliku elu suunas.

Varjupaikade MTÜ kliinikufond on alles hiljuti loodud, kuid juba praeguseks on see võimaldanud muuta paljude loomade elu. Need on lootustandvad lood, mis tuletavad meelde, kui oluline on õigeaegne abi.

Bertha uus elu ilma pideva valuta

Bertha (parempoolsel pildil) saabus varjupaika seisundis, mis vajab kiiret sekkumist. Teda vaevas ulatuslik põletikuline nahaallergia, mis tekitas pidevat ebamugavust ja sügelust. Veelgi tõsisem oli aga tema põies olev suur põiekivi, mis muutis iga urineerimise valulikuks ja vaevaliseks.

Tema jaoks ei olnud see lihtsalt ebamugavus, vaid igapäevane kannatus. Et Bertha elukvaliteet taastada, vajab ta kivi eemaldamise operatsiooni. Tänu anetajatele sai see võimalikuks. Operatsioon õnnestus ning elumuutus oli märgatav. Bertha saab jälle normaalselt pissida - midagi nii elementaarset, kuid tema jaoks pikka aega kättesaamatut. Ka tema nahk paranes ja põletik taandus.

Kõige olulisem on aga see, et Bertha saab taas tunda end oma kehas hästi. Ta liigub rõõmsamalt, on aktiivsem ja naudib elu, mida varem varjutas pidev valu. Tema lugu on ehe näide selle kohta, kuidas õigeaegne ravi ei päästa ainult elu, vaid parandab ka elukvaliteeti.

Viivi imeline muutumine

Kui Viivi (parempoolsel üllemisel pildil) varjupaika jõudis, oli ta justkui iseenda vari. Hirmunud pilk, pulstunud kasukas ja hoolitsemata välimus rääkisid oma loo. See koer oli pidanud liiga kaua ise hakkama saama.

Esimesed sammud olid lihtsad, kuid olulised: karvahoolitus, küünte lõikamine, puhastus ja rahulik keskkond. Tasapisi hakkas Viivi muutuma: tema pilk pehmenes, liikumine muutus kindlamaks ja usaldus inimeste vastu kasvas iga päevaga.

Peagi koorus välja tema tõeline iseloom - rahulik, tasakaalukas ja südamlilik koer, kes naudib jalutuskäike ja inimeste lähedust. Ei läinud

kaua, kui tema ellu

ilmus inimene, kes nägi temas just seda kaast, keda oli otsinud. Nüüd elab Viivi oma uues kodus, kus ta saab olla lihtsalt koer, hoitud ja armastatud.

Tema lugu ei räägi ainult välimuse muutumisest. See on lugu sellest, kuidas väikegi abi võib taastada midagi väga olulist - usalduse ja elurõõmu.

Väike Kantaluup ei andnud alla

Kantaluup (parempoolsel alumisel pildil) leiti väga raskes seisus. Vaid mõ-

nekuusel kassipojal olid tõsised vigastused. Suure tõenäosusega oli ta üle elanud mõne looma rünnaku. Kahtlustasime ajutraumat ning juba esimesest hetkest oli selge, et tema tee saab olema keeruline.

Esialgu ei olnud võimalik hinnata vigastuste tegelikku ulatust. Päevade möödudes selgus, et osa kudetest oli pöördumatult kahjustunud. Operatsiooni käigus tuli eemaldada ulatuslikult nekrotiseerunud kude - Kantaluup kaotas oma parema väliskõrva, suure osa peanahast ja lihastest ning osa teisest kõrvast.

Järgnes pikk ja nõudlik taastumisperiod. Iga päev tähendas sidemete vahetamist, haavade puhastamist ja hoolikat jälgimist. See oli valulik ja aeganõudev protsess, mis nõudis nii varjupaiga töötajate pühendumist kui ka suurt vastupidavust väikeselt patsiendilt endalt. Alguses ei olnud kindel, kas ta selle kõike üle elab. Aga Kantaluup otsustas võidelda.

Ta on elav tõestus sellest, kui tugev võib olla üks väike elu. Hoolimata kõigest, mida ta on läbi elanud, on temas säilinud mängulisus ja huvi maailma vastu. Ta otsib inimeste lähedust, liigub ringi ja naudib elu.

Tema paranemisteed ei ole veel lõppenud, kuid kõige raskem on seljatatud. Kantaluup tuletab meile iga päev meelde, et lootus ei kao ka kõige keerulisemas olukorras.

Koos saame rohkem

Kliinikufond on turvavõrk loomadele, kes seda kõige rohkem vajavad. See annab meile võimaluse tegutseda kiiresti, pakkuda parimat võimalikku ravi ja viia loomad seisundisse, kus neil on taas võimalus tunda elurõõmu ja leida päris oma kodu.

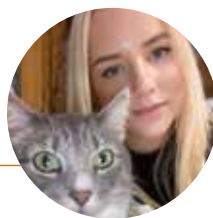
Iga annetus aitab katta ravi, operatsioone ja taastumist. Ka väike panus tähendab vähem valu ja rohkem võimalusi. Aitäh anetajatele, tänu kellele oleme saanud päästa Bertha, Kantaluupi, Viivi ja paljud teised loomad.

Kui soovid olla osa taolistest lugudest, saad panustada kliinikufondi siin: www.varjupaik.ee/kliinikufond

Töö varjupaigas
on teinud Lisetest
enesekindlama ja
avatuma inimese

*Dreisy Sarapuu,
ajakirja kaasautor*

Lisette on 20-aastane Tallinna loomade varjupaiga töötaja, kelle igapäevased ülesanded hõlmavad nii loomade kui ka inimestega tegelemist. Ta alustas varjupaigas loomade heaolu spetsialistina, kuid tänaseks on liikunud edasi administraatori rolli.

„See töö ei ole kunagi üksluine ja iga päev on natuke erinev,“ ütleb Lisette.

Lapsepõlv ja elu talus

Lisette kasvas üles lambakasvatustalus, kus oli palju mitmesuguseid loomi - üle saja lamba, lisaks mägiveised, hobused, koerad ja kassid. Loomad ei olnud tema jaoks kunagi midagi haruldast - nad olid loomulik osa igapäevaelust ning nendega tegelemine kujundas suuresti tema maailmapilti juba varasest lapsepõlvest peale.

Ta kirjeldab oma lapsepõlve seiklusterohkena - palju õues olemist, loomadega ajaveetmist ja igapäevast toimetamist. Loomade eest hoolitsemine, talutööd ja pidev liikumine loomade keskel andsid talle juba varakult mõistmise vastutusest, mis on jääv ja mida ei saa vähendada ega suurendada sõltuvalt vanusest või tujust. Talus tuli paljude asjadega iseseisvalt hakkama saada ning see õpetas distsipliini ja järjepidevust.

Lisette käis kooli ajal mitmetes trennides ja tal oli ka erinevaid hobisid. Pikalt tegeles ta näiteks ratsutamise ja kaalus isegi ratsatreeneriks hakkamist. Tänu paljudele katsetustele mängib ta tänaseks kümnet erinevat pilli. Muusikal on tema elus alati olnud oluline koht ning ka täna tegeleb ta sellega aktiivselt - mängib kitarril ja kirjutab laule. Tema sõnul aitab muusika mõtteid korrastada ja pakub tasakaalu emotsionaalselt keerulises töös.

Muusika ja Uurikad: väikesest vihjest alguse saanud suur seiklus muusikamaailmas

Muusikaga puutus Lisette lähemalt kokku koolis, kui õpetaja pakkus välja idee proovida ansamblit. Sellest kasvas välja Kuusalu valla Uuri küla noorte folkansambel Uurikad.

„Alguses oli see lihtsalt üheks esinemiseks kokku pandud ansambel, aga siis sai sellest ootamatult hoopis midagi suuremat,“ räägib ta.

Aja jooksl on olnud esinemisi ka suurematel lavadel, sealhulgas laulupidudel, kus külatajaid üle kümne tuhande. Esinetud on välisriikides, näiteks Soomes, kuhu kohale jõudmine oli omaette seiklus läbi suure tormi. Erakordne kogemus oli esinemine Kadrioru lossis presidendi ees. Üheks meelde jäävaimaks sündmuseks peab Lisette aga Tartu laulupidu, mille publiku suurus, melu ja emotsioon jätsid tugeva mulje.

„See tunne laval, kui sinu ümber on nii palju inimesi ja hiljem tullakse tänama ning positiivset tagasisidet jagama, on väga eriline,“ ütleb Lisette. Sellised hetked on talle näidanud, et muusikal on tema elus väga oluline koht ning laval olemine annab erilise energia.

Töö varjupaigas: loomade ja inimeste ühine maailm

Varjupaigas alustas Lisette loomade heaolu spetsialistina, kelle töö on väga praktiline ja selgelt struktureeritud - loomade söötmine, koristamine, jalutamine ja nendega tegelemine. Päevad möödusid loomade keskel ning töö nõudis nii füüsilist vastupidavust kui ka kannatlikkust.

„Sa oled tihti see inimene, kes teeb nende päeva paremaks. Mõne looma jaoks oledki sina tema päeva tipp hetk,“ ütleb ta.

Administraatorina on tema töö fookus nihkunud rohkem inimestele ja korralduslikele ülesannetele - telefonikõned, kirjad, loomade tutvustamine ja info jagamine. Kuigi töö sisu on muutunud, on side loomadega endiselt alles.

„Praegu on rohkem suhtlust ja korraldamist. Loomadega olen endiselt seotud, aga lihtsalt teisel viisil,“ selgitab ta.

Lisette sõnul nõuab töö varjupaigas lisaks loomade mõistmisele ka oskust inimestega suhelda. Sageli tuleb aidata inimesi keerulistes olukordades, vastata emotsionaalsetele küsimustele ning teha kiireid otsuseid.

Varjupaiga töö argipäev ja väljakutsed

Varjupaiga töös tuleb tihti ette ootamatuid ja keerulisi olukordi, milleks ei ole kunagi võimalik täielikult valmistuda.

„See oli suvine aeg, kui tuli kõne, et kellegi hoovis on varaan. Mind saadeti koos teise töötajaga kohale. Mida lähemale jõudsim, seda suuremaks muutus hirm - ma ei olnud varem pidanud sellist looma püüdma ega osanud ette kujutada, kuidas peaks käituma.“

Kohale jõudes selgus aga, et varaani asemel oli seal hoopis kameeleon.

„See oli suur kergendus, aga natuke naljakas ikka ka,“ meenutab Lisette.

Kameeleon võeti kaasa ning varjupaigas prooviti talle kiiresti võimalikult soe keskkond luua. Õnneks oli omanik juba nende poole teel ning loom sai peagi turvaliselt oma koju tagasi. Sellised juhtumid jäävad meelde just oma

ootamatuse tõttu ning näitavad, kui ettearvamatu see töö vahel olla võib.

Teine juhtum oli märksa raskem ja emotsionaalsem. „Olin õhtuses vahetuses tööl, kui umbes kella seitsme ajal tuli kõne politseist. Neil oli vaja pääseda ühte korterisse, kuid seal oli koer, kellest nad mööda ei pääsenud. Küsisin, kas koer on agressiivne, aga telefoni teel ei osatud sellele vastata.“

Kohapeal selgus, et omanik oli kahjuks surnud ning lahkunud peremehe juures oli tema koer, kes oli suures stressis ja käitus agressiivselt. Seetõttu ei õnnestunud Lisetel koera kätte saada, aga kohale jõudis ka omaniku abikaasa, kes koeraga ise edasi tegeles.

„Hiljem saime teada, et omaniku abikaasa oli otsustanud koera eutaniseerida, kuna keegi tutvusringkonnast ei saanud koeraga hakkama ega olnud valmis teda enda juurde võtma,“ räägib ta.

Sellised olukorrad on tema sõnul töö kõige raskem osa ning jäävad pikaks ajaks meelde. „Kõik lood ei lõpe kahjuks hästi. Sellega tuleb lihtsalt arvestada, sest selline on elu,“ ütleb Lisette.

Vahel tuleb ette ka naljakaid olukordi, mis pingelise tööpäeva veidi

kergemaks muudavad. „See oli samuti suvel, kui öösel umbes kella kolme ajal helistas keegi noor poiss. Ta ütles, et jalutas Võrus koeraga ning tuppa jõudes avastas, et koeral ei ole enam saba.“ Lisette soovitas tal pöörduda loomaarsti poole ning sellega kõne lõppes.

Ta meenutab ka üht kolleegi saadud kõnet, mis talle siiani nalja teeb. „Üks inimene helistas õhtul Ida-Virumaalt ja kurtis, et tema torudes elab mingi kahejalgne olend, kes sööb tema klaase. Kuna see juhtus novembri lõpus, siis me töökaaslasega naersime, et ilmselt on tegemist päkapikuga.“

Oma koer – pikk ja järjepidev protsess

Lisette kodus elab varjupaigast võetud koer, kellel on käitumisprobleemid. Koer tuli tema ellu juba enne, kui Lisette varjupaigas tööle asus. Alguses tundus koer rahulik, kuid kodus hakkasid kiiresti ilmema keerulisemad käitumismustrid.

„Alguses tundus kõik okei, aga hiljem märkasin ärevust ja muid probleeme,“ ütleb ta.

Kuigi raskeid hetki on olnud palju, ei ole Lisette kordagi mõelnud koerast

loobumisele. Ta on oma lemmikuga järjepidevalt tegelenud juba üle kolme aasta ning suutnud lahendada mitmeid käitumisprobleeme. Tema sõnul nõuab sellise koeraga elamine palju kannatlikkust, järjepidevust ja õppimist.

„Ta on minu koer ja minu pere liige,“ ütleb ta. Lisette mõtleb asjad alati hoolikalt läbi ning tal on emaga isegi kirjalik kokkulepe, et kui temaga peaks midagi juhtuma, hoolitseb ema koera eest edasi. Ta on väga tähelepanelik oma koera emotsioonide suhtes ning on läbi mõelnud ka kõige äärmuslikumad stsenaariumid. Näiteks soovib ta, et koer saaks osaleda tema matustel, kui selline asi peaks juhtuma.

„Õeldakse, et koerad tunnetavad surma. Ma ei taha, et minu koer arvaks, et ma ta lihtsalt hülgasin,“ selgitab ta. Tema jaoks tähendab looma võtmine pikaajalist vastutust ning teadmist, et loom jääb pereliikmeks kogu eluks.

Isiklik muutus läbi varjupaiga töö

Lisette kirjeldab end pigem tagasihoidliku inimesena, kelle jaoks võõrastega suhtlemine ei ole varem olnud kuigi lihtne. „Ma ei olnud eriti julge suhtleja ning kartsin isegi poes teenidajalt abi küsida,“ ütleb ta.

Varjupaiga töö on teda aga aja jooksul palju muutnud - igapäevane suhtlemine töötajate ja külalistega on teinud temast enesekindlama ja ava-

tuma inimese. Pidev suhtlus erinevate inimestega on õpetanud teda paremini ennast väljendama ning keerulistes olukordades rahulikuks jääma. „See tuleb lihtsalt töö käigus,“ lisab ta.

Tulevikuplaanid

Praegu plaanib Lisette jätkata varjupaigas töötamist, kuid mõtleb ka

edasiõppimise peale. Eriti pakub talle huvi psühholoogia.

„See valdkond huvitab mind väga, aga kindlat otsust veel ei ole. Eks aeg näitab - lähtun oma sisetundest,“ ütleb ta. Kuigi tulevik ei ole veel täielikult paigas, on üks asi tema jaoks kindel - loomade ja inimestega töötamine jääb tema elus ka edaspidi olulisele kohale.

Tervislik toiduvalik teie lemmikutele

Teraviljavabad rohkelt värsket liha sisaldavad kuivtoidud ja konservid

Otse koju kätte > www.kuivtoit.ee

UUS

TEADUSPÕHINE HÜDRATSIOON

PRO PLAN® Hydra Care™.
Igapäevane täiendsööt kassidele, mis
aitab suurendada vedelikutarbimist
ja uriini lahjenemist.

 PURINA®
PRO PLAN®

Hydra Care™

 PURINA®

Your Pet, Our Passion.®

Tuhkur lemmikloomana – palju enam, kui lihtsalt armas karvapall

*Marika Algeos,
Varjupaikade MTÜ
vabatahtlike
koordinaator*

Suurem osa loomadest, kes varjupaika satuvad, on kassid ja koerad, aga Eestis on ka teistest liikidest lemmikuid, kellest teatakse või räägitakse vähem. Ka need lemmikud jõuavad mõnikord varjupaika. Näiteks Tallinna varjupaigas on olemas eraldi tuba pisiloomade ja -lindude jaoks. Sellest toast on läbi käinud kõikvõimalikud närilised, linnud ja ka eksootilised loomad. Varjupaikade MTÜ-s on eksootiliste loomade jaoks loodud lai hoiukodude võrgustik, et neid loomi vajaduse korral kiirelt aidata ja pakkuda neile parimaid liigioma-seid elutingimusi ning asjatundjate hoolt.

Loe edasi pöördelt!

Üks sellistes liikidest on kindlasti tuhkur. Eelmisel aastal sattusid varjupaika kaks tuhkru.

Tallinna varjupaiga loomaarst Triin Abel (vasakpoolsel pildil) on suur tuhkru austaja. Esimene tuhkur tuli tema perre 20 aastat tagasi ja praegu on tal kaks tuhkru: sooblikarva poiss Klemm ja albiino tüdruk Memm. Palusime Triinul jagada oma kogemust ning tutvustada seda huvitavat lemmikloomaliiki.

„Minu huvi tuhkru vastu tekkis kliinikus, kui kolleegi juures käis vastuvõtul operatsioonijärgseid niite eemaldamas üks tuhkur. See oli minu jaoks täiesti uus kogemus ja see loom, kellel tundus olevat kõige ümbritseva suhtes sügav ükskõiksus, jäi mulle meelde. Kohtusin temaga ka hiljem paaril korral. Hakkasin tuhkru kohta lugema ja uurima ning soovisin ka endale sellist sõpra. Parajasti olin oma eluga faasis, kus olin lubanud endale mitte enam koera võtta. Kedagi aga tahtsin endale seltsiliseks. Peast olid läbi käinud merisead. Sain kiiresti aru, et sellise looma tervisehädade puhul pole mul mitte kellelegi peale iseenda loota. Tuhkruarste on maailmas vähe, ka lähiriikides. Teadsin tollal paari inimest, kellel oli tuhkur kodus olemas. Pressisin ennast ühele neist külla, et näha, kuidas näeb välja kodu ja elamine tuhkruaga. Uksest sisse astudes panin oma käekoti põrandale ja järgmisel hetkel varastas ühe me tulevase tuhkru isa sealt šokolaadibatooni - mitte selleks, et seda süüa, vaid et lihtsalt pihta panna ja oma peidukohta paigutada. Olin hetkega müüdnud ja nii ka minu kaaslane.

Minu lemmikud Klemm ja Memm on väga vahvad loomad. Memmel kaasneb kõigi tegevustega tuhkrule iseloomulik häämitsus - kugin. Mõlemad sattusid varjupaika ja keegi neid taga ei otsinud. Ühest küljest on see mingil määral mõistetav - tuhkru on põgenemismeistrid. Enamik oma nimest välja ei tee ja koduteed ise üles ei leia. Aga et sellist looma keegi ei otsi, on täiesti mõistetamatu - nagu väga paljude meile sattunud loomade puhul. Mõlemad meie tuhkru on kastreeritud/steriliseeritud.

Kui räägin, et meil on kodus tuhkur, küsivad paljud esimese asjana, kas nad närvivad palju juhtmeid ja muid asju. Tuhkur ei ole näriline! Tuhkur on täis-

vereline kiskja. Tema põhitoidus võiks olla hiir, konn, teised väikenärlised, linnud koos saba, soolikate ning karvade ja sulgedega. Lemmikloomana peetavatele tuhkrutele on välja töötatud ka eritoidud. Meie omad söövad natuke kuivtoitu, meelsamini tooreid kanadetaile, koertele mõeldud toortoidusegusid.

Kaevurid on tuhkrud küll - uruloomad ju! Parema puudumisel kõlbab ka diivan. Meil - ja nii mõnelgi teisel - kraapis tuhkur ennast läbi diivani, ühe augu diivani taha ja teise ettepoole. Huvitav on see, et kui lükkasime diivani kümme sentimeetrit seinast eemale, nii et tuhkur ei saanud diivanit kraapides selga vastu seina toetada, jättis ta selle tegevuse. Kui uut diivanit läksime ostma, loetlesime oma tingimusi: kõrge seljatoega, et oleks hea pead toetada, jalgadeta, et altpoolt ei saaks läheneda, lahtiste patjadeta, et nende vahele kaevuda ei saaks. Müüja küsis, kas meil on taksikoer.

Kui oleme kodus, on tuhkrud kor-
teris lahti, kui oleme kodust ära või

magame, on nad puuris. Täiskasvanud tuhkrud, eriti isased, magavad väga suure osa ööpäevast ja üldiselt kohanduvad hästi pererahva elurütmiga. Kindlasti käivad meie tuhkrud aasta ringi ka rõdul aega veetmas. Olen aru saanud, et nende heaolu jaoks on väga tähtis järgida looduse valgus- ja temperatuurirežiimi. Tean tuhkruid, kellel on oma tuba või kes elavad kogu majapidamise alal. Ideaalne elupaik on neile koht, kus on piisavalt ruumi, et liikuda, peituda, joosta ja mängida, ning vaba pääs väliaedikusse, mis on kuuest küljest tuhkrukindla võrguga vooderdatud ja kus saab kaevata urge pinnasesse ja lumme ning kus on varjumiskohti tuule, päikese ja vihma eest.

Pidamistingimustelt on minu arust tuhkur midagi kassi ja koera vahepealset. Tuhkur võib olla päris tubase eluviisiga - kui ta pole väliseluga harjunud, siis ta ei taha väga väljas käia. Pealegi, ka harjunult eelistab tuhkur seinääri ja põõsaaluseid. Lagedad platsid ja avatud alad ei meeldi. Tuhkruuga saab traksidega jalutamas käia

nagu kassiga. See ei suju kindlasti mitte nii ladusalt nagu kuuleka koeraga. Enamiku tuhkrute puhul on võimalik õpetada neid oma ihuhädasid õiendama kassidele sarnaselt liivakasti. Tuhkur on väga sotsiaalne loom. Kui olin nädalate kaupa kodust ära, siis tagasi tulles olid nad solvunud ja kippusid näksama. Kui oma elu jälle kodusemaks sättisin, sain ka loomadega rohkem tegeleda ja nad muutusid uuesti usaldatavateks kaisuloomadeks.

Tuhkrut saab treenida nagu teisigi loomi - küll olen näinud neid käppa andmas, rullimas, keerutamas. Sarnaselt kassile püüavad nad ronida (eriti kergemad isendid ja emased) ning hüpata. Nad on väga sihikindlad. Ka ei armasta tuhkrud kinniseid uksti.

Arsti juurde on tuhkruga asja sama tihti kui koera või kassiga. Kutsikaid vaksineeritakse esimest korda soovituslikult juba kasvataja juures 8-nädalaselt. Siis paigaldatakse ka mikrokiip. Kordusvaksitiin tehakse umbes kuu möödudes, edasi kord aastas. Tuhkruid vaksineeritakse koerte katku vastu,

millesse haigestumine on neile surmav, ja seaduse nõudel ka marutaudi vastu. Parasiiditõrjet tehakse vastavalt vajadusele ja kahtlusele. Kuna tuhkrate ainevahetus ja soolestiku töö on väga kiire, siis siseparasiite neil väga tihti ei ole - kes see ikka tahab seal kiirtee ääres elada! Sagedasti on neil kõrva sügelisest ning õues käivatel loomad ka puuke ja kirpe.

Tuhkrute keskmine eluiga kipub olema 6-8 aasta kanti. Nagu kõikidel teistel liikidel, esineb ka neil vanemas eas kroonilisi haigusi. Esimesena tuleb pähe tuhkrate adrenaalhaigus, kus neerupealised hakkavad tootma suguhormoone. Tihti esineb tuhkrutel neerupuudulikkust nagu vanemas eas kassidelgi - sellele soodumus tundub olevat pärilik. Hambaprobleemid sarnanevad samuti kasside omaga. Huvi-
taval fakt on see, et tuhkrud on vastu-

võtlikud inimeste gripiviirusele. Oleme meiegi kogu perega grippi põdenud.

Tähtis on teada, et emastel tuhkrutel tekib nn jooksuaeg vastavalt valguspäeva pikkuse muutusele meie laiuskraadil aasta esimesel veerandil. Ja see lõppeb ainult paaritusega. Kui paaritust ei toimu, kestab hormoonide kõrge tase organismis ja see hakkab maha suruma vereloomet. Tuhkrul tekib aneemia ja ta sureb. Sellepärast on tähtis emane tuhkur kas keemiliselt (st ajutiselt) või kirurgiliselt (st pöördumatult) steriliseerida.

Isane kastreerimata tuhkur on lihtsalt tüütu. Ka poistel hakkab valguspäeva pikenedes hormoonide tase organismis tõusma. Nad muutuvad ägedamaks, nende uriin hakkab veel tugevamini lõhnama. Inimesed poe kassajärjekorras hakkavad aru saama, et teil on kodus mingi metsloom. Täis-

kasvanud, kastreeritud isane tuhkur lõhnab raudselt vähem kui kastreerimata tuhkrititt!

Praegu ei ole tuhkrud Eestimaal nii populaarsed kui 10-15 aastat tagasi. Pole ühtki registreeritud kasvatajat. Toona tegutses Eesti Tuhkrute Liit, korraldati näitusi, varem veel ka suvepäevi. Kutsikaid võib otsida ajalehekuulutustest suvest sügiseni. Tasub piiluda ka lõuna- või põhjanaabrite poole. Reisisida on tuhkruuga kerge.“

Me ei väsi kordamast: enne, kui otsustad looma võtta, mõtle põhjalikult läbi, kas saad oma tulevasele lemmikule pakkuda kõike vajalikku. Vastutustundlike loomaomanikena peame arvestama liigiomaste vajadustega ja tagama oma lemmikutele head elutingimused ja õigeaegse arstiabi. Vahet ei ole, kas tegemist on tuhkru, kassi, koera või pisikese hamstriga.

Tuhkrute pidamise seis Eestis

Geit Karurahu,
Eesti Loomakaitse
Seltsi juhatuse liige

Pöördusime küsimustega ka Eesti Loomakaitse Seltsi poole ning uurisime, kui suur on praegu Eestis probleem tuhkrate vale pidamise ja hülgamistega. Meile vastas Eesti Loomakaitse Seltsi juhatuse liige Geit Karurahu.

„Võrreldes kümne aasta taguse ajaga jõuab Eesti Loomakaitse Seltsini märgatavalt vähem tuhkratega seotud kaebusi. Üks põhjus võib olla see, et varasemalt olid tuhkrud väga populaarsed lemmikloomad ning neid võeti sageli läbimõtlemata. Tänapäevaks on nende populaarsus vähenenud.

Võimalik, et inimesed on muutunud teadlikumaks ning mõistavad paremini, et tuhkur on nõudlik ja spetsiifiliste vajadustega loom, kes vajab palju aega, teadmisi ja sobivat keskkonda. Samuti võib väiksem huvi tuleneda lihtsalt sellest, et tegu ei ole enam n-ö trendika lemmikloomaga.

Samas ei tähenda kaebuste vähenemine tingimata, et probleeme enam

ei esine. Väikeloomade pidamine jääb sageli avalikkuse eest varjatuks ning kõik juhtumid ei jõua loomakaitse-organisatsioonideni. Põhjus, miks tuhkrate populaarsus lemmikloomana on vähenenud, võib suuresti tuleneda sellest, et tegu on loomaga, keda on äärmiselt keeruline pidada. Sageli ei vasta inimeste ootused tegelikkusele ning looma vajadused osutuvad oluliselt nõudlikumaks, kui esialgu arvati.

Tuhkur ei ole lihtne lemmikloom, vaid väga nõudlik ja spetsiifiliste vajadustega liik, kelle pidamine eeldab teadlikkust, aega ja pühendumist.“

Nagu iga teise loomaliigi puhul, vajavad ka tuhkrud õigeid pidamistingimusi. Geit Karurahu selgitab, mis on need tingimused, mida tuhkur vajab:

„Kindlasti ei ole tegemist loomaga, kes saab elada väikeses puuris. Tuhkur on aktiivne ja uudishimulik loom, kes vajab igapäevaselt tunde vaba liikumist väljaspool puuri. Puur võib olla vaid ajutine puhke- või turvapaik, mitte looma peamine elukeskkond. Väikeses puuris pidamine piirab tõsiselt tema liikumisvajadust ja võib viia nii stressi kui ka tervise- ja käitumisprobleemideni.

Oluline on pakkuda tuhkrule suurt ja turvalist liikumisruumi (nt tuhk-

rukindlaks tehtud tuba või ala); võimalusi ronimiseks, peitumiseks ja uurimiseks; regulaarset suhtlust ja tegelemist, sest tuhkrud on sotsiaalsed loomad; liigile sobivat (loomse valgu sisaldusega) toitu; puhast keskkonda ja kindlasti võimalust kasutada liivakasti.

Samuti nõuab tuhkur inimeselt palju mõistmist tema harjumuste ja käitumise suhtes. See tähendab, et loomale tuleb tagada stabiilne keskkond ja rutiin. Sageli alahinnatakse tuhkrate puhul nende kõrget energiataset ja pidevat tegevusvajadust, samuti nende omast lõhna ning kalduvust hammustada, kui neid valesti koheldakse või kui nende vajadusi ei mõisteta.“

SUUREPÄRANE VÕIMALUS!

Paberajakiri KÄPA ALL postkasti TASUTA!

Kui sa oled meie igakuine püsitoetaja,
pane oma tellimissoov teele:
varjupaik.ee/toeta/andmed

või hakka meie püsitoetajaks: varjupaik.ee/toeta

Ajakiri „Käpa All“ ilmub kord aastas sponsorite abiga.

Appi, kass pissib
valesse
kohta!

Sirje Astel,
ajakirja kaasautor

Kasside pissimine mitte selleks ettenähtud kohta põhjustab tihtipeale omanikele meelehärmi ja isegi muret. Nii mõnigi kord loobutakse lemmikust just kontrollimatu pissimise tõttu. Kõik loomaomanikud ei pruugi teada, et sellel probleemil võib olla kaks tõsist põhjust: füüsiline või käitumuslik. Kui koduste vahenditega seda probleemi lahendada ei suudeta, siis on õigem pöörduda spetsialisti poole. **Rannamõisa PetCity kliiniku erakorralise vastuvõtu arst doktor Kristina Krehhova räägib põhjustest, miks kassid võivad pissida valesse kohta, ja sellest, kuidas seda probleemi leevendada või lahendada.**

Kas see on levinud probleem?

Näeme seda erakorralises meditsiinis iga päev, kuna põhjusi on palju ja erinevaid. Peamine põhjus on haigused: põiepõletik, kristallid kusepõies ja/või kivid neerudes või kusepõies, bakteriaalsed infektsioonid, uriinipidamatus, traumad, seljavigastused, sisehaigused (maks- ja neeruhaigused, kilpnäärme ületalitlus, diabeet, Cushingi sündroom, Addisoni tõbi), samuti kasvajak ja eesnäärmehaigused, eeskätt kastreerimata või hilja kastreeritud kassidel (prostaatit, eesnäärme hüperplasia).

Mis võib tekitada kahtlusi ja viidata haigestumisele?

Võib märgata sagenenud ja/või valulikkust urineerimist, mille korral kassid hakkavad häälitsema, näuguma (nii enne urineerimist kui ka urineerimise ajal); tulemuseta urineerimiskatseid; pikk aega liivakastis viibimist; verd uriinis ja/või selle ebameeldivat lõhna; pidevat suguelundite lakkumist. Samuti võib esineda valulikkust kõhu piirkonnas, loidust, isutust ja kehatemperatuuri tõusu.

On tõestatud, et mõnel juhul män-

gib rolli ka eelsoodumus. Näiteks kastreerimine, geneetika, tasakaalustamata toit, vähene liikumine, ülekaalulisus, kaasasündinud anomaaliad, vähene veetarbimine (uriin on väga kontsentreeritud). Tähelepanuta ei tohi jätta ka stressi kui põhjust. Eriti tundlikud on selles suhtes Šoti lontkõrvalised, Siiami ja Pärsia kassid.

Miks kassid lähevad mujale pissile, mitte oma kasti?

Kui kass avastab, et tal on valus pissida, siis ta võib seostada seda oma liivakastiga ning seetõttu otsib teise koha. Põiepõletiku ja kuseteede haiguste puhul tekivad aga valuspsmid ja nad võivad urineerida sinna, kuhu juhtub. Ka võib olla tunne, et põis on kogu aeg väga täis, sellisel juhul sirtsutavad nad sinna, kus see tunne parajasti tekib.

Palun kirjelda pissimisprobleeme põhjustavaid peamisi haigusi

Rohkem kui pooltel juhtumitest võib olla tegemist idiopaatilise põiepõletiku ehk tsüstiidiga, mis on äge ja korduma kippuv kasside kuseteede põletik. Üht kindlat tekkepõhjust sellel haigusel pole ja see esineb enamasti kassidel vanuses +1 aastat. Ka stress võib olla haiguse oluline mõjur. Stressi, eriti kroonilise stressi puhul põie seina kaitsev kiht nõrgeneb ning nii tekib eelsoodumus põletiku tekkeks.

Põletiku tüsistustena võivad tekkida kivid, infektsioon ja/või obstruktsioon (nt kristallid või limakork ehk tropp, mis võivad sulgeda kuseteed) ning nii mõnigi kord võib sümptomeid olla mitu. Kivide ja kristallide tekke põhjusteks võivad olla uriini vale pH, geneetiline eelsoodumus, tasakaalustamata dieet, veetarbimise vähesus.

Kõige ohtlikum - lausa eluohtlik - seisund on kuseteede obstruktsioon, mis vajab kiiret abi. Enamasti esineb sellist probleemi isastel kassidel. Sekundaarselt võib kaasneda äge neerukahjustus, mis võib samuti olla eluohtlik. Kui kass ei ole pissinud rohkem kui 12 tundi, siis tuleb kohe pöörduda arsti poole. Sümptomid: tahab urineerida, kuid pissi ei tule; häälitseb urineerimisel; kõht on punnis, kõva ja valulik; loom on loid ja oksendab.

Kuseteede infektsiooni esineb kassi-

del vähem kui inimestel ja koertel. Infektsiooni põhjustajaks on bakterid kuse- teedes, mis viitab pigem mingile teisele probleemile (nt kristallid) ning esineb koos teiste kuseteede haigustega. Eelsoodumus on pigem emastel ja üldjuhul vanematel kassidel.

Kui kass joob ja pissib palju, kas sellel võib olla ka mõni muu põhjus?

Isegi kui kass pissib oma liivakasti, aga joob ja pissib palju ning ta kehakaal muutub ja ta oksendab perioodiliselt, võib põhjuseks olla mõni sisehaigus.

Tegemist võib olla ka uriinipidamatus- sega, mille põhjused erinevad vastavalt vanusele. Vanematel loomadel esineb uriinipidamatust rohkem ning selle põh- juseks on kuseteede lihaste lõtvumine. Uriinipidamatust esineb tihti steriliseeri- tud kassidel. Uriinipidamatust võib ette tulla ka noorematel loomadel, põhjuseks on siis traumatüüsid, närvisüsteemi haigused, endokriinsed haigused, aga ka stress. Uriini leke toimub peamiselt liiku- des (tõusmine, hüppamine, mille puhul rõhk põiele tõuseb).

Mida saab teha selleks, et tõsisemaid probleeme ennetada?

Tuleb minna arsti juurde, kes teeb esmase ülevaatuse. Võetakse vereproov ja steriilne uriiniproov otse kusepõiest ning vajaduse korral tehakse ka röntgen ja ultraheliuuring - mõned kivid-kristal- lid on näha röntgenis, mõned ultraheliga. Tegemist on lihtsate protseduuridega, mis ei tohiks tekitada vaevusi.

Missugune on kirjeldatud haiguste ravi?

Ravi oleneb haigestumise põhju- sest, selleks võivad olla põletikuvasta- sed valuvaigistid või antibiootikumid, samuti eritoit, toidulisandid, mis regu- leerivad näiteks pH taset. Kivide puhul tuleb sekkuda kirurgiliselt. Rahustid ja feromoonid on päevakorral juhul, kui tegemist on stressist tingitud põiepõ- letikuga.

Kui kass on hakanud käima kastist väljaspool pissile haiguse tõttu, siis õige ravi korral laheneb probleem ise- enesest. Esmane leevendus saabub üld- juhul 2-3 päevaga.

Kuidas saaks aga ennetada nende haiguste tekkimist? Kui palju on see meie teha?

Kui juba on ravitud mõnda haigust, siis kindlasti tuleb teha järelkontroll, sest 40-50% haiguse kordumistest ilmneb esimese aasta jooksul pärast diagnoosi ja ravi. Kindlasti tuleb järgida arsti soovi- tusi.

Selleks aga, et üldse vältida hai- gestumist, tuleks vähendada stressi, pakkuda kvaliteetset toitu ja vajadu- se korral ka ravitoitu, suurendada vee tarbimist uriini lahjendamiseks. Nor- maalse füsioloogia puhul peaks kass urineerima 2-3 korda päevas. Joogivesi peab olema värske ja kvaliteetne. Kon- servtoidud on head niiskust sisaldavad suutäied. Toit peab sisaldama piisavalt magneesiumit, fosforit, valku ja kalt- siumit, et vältida kristallide ja kivide teket ning hoida uriini pH tase kontrolli all. Kehakaal tuleb samuti hoida kont- rolli all. Selleks tuleb järgida ports- jonite suurust ning pakkuda erinevaid liikumismänge (suled, laser). Stressi maandamiseks tuleb rikastada kassi

elukeskkonda, selleks sobivad kraapimispuu ja erinevad mänguasjad.

Kui kõik analüüsid on korras ja füüsiliselt mingit probleemi ei ole, siis mis võib veel olla põhjuseks, et kass pissib valesse kohta?

Kui kõik analüüsid on tehtud ja korras, siis on ilmselt tegemist käitumusliku või füsioloogilise probleemiga. Tihti võib sellisel juhul tegelik põhjus peituda hoopis omaniku valikutes või otsustes. Näiteks uues olukorras ei leia kass oma liivakasti kuigi lihtsalt üles või ei tunne ta seal ennast piisavalt turvaliselt või on ta mingil muul põhjusel ärev. Põhjus võib olla ka see, et kassile ei meeldi konkreetne liivakast, näiteks on selles vähe liiva või kasutatakse selles mingit muud materjali, mida leidub ka toas mujal, või on kast tema jaoks liiga väike ja ebamugav. Võib ka olla, et kass on varases nooruses harjunud mingi konkreetse liivaga ja uus liiv ei ole samasugune. Liivakasti tuleb koristada piisavalt tihestasti. Ja õues käivad kassid ei olegi harjunud liivakasti kasutama.

Taas kord tuleb rõhutada stressi osatähtsust kassi füüsilises tervises. Kui inimese ja koera nn stressiorgan on seeditrakt, siis kassil on kuseteed. Ägedat stressi põhjustavad kassi jaoks ootamatud sündmused, mille tõttu tõuseb tal kortisooli (stressihormooni) tase veres. Ägeda stressi põhilised tunnused on ärevus/rahutus, agressioon, südame löögisageduse ja hingamissageduse kiirenemine, häälitsemine, tahtmatu urineerimine/roojamine, püstised turjakarvad ja küürus selg, suurenenud pupillid, tahapoole suunatud kõrvad,

intensiivne süljevool.

Krooniline stress kujuneb, kui häiriv faktor mõjutab pidevalt kassi psüühikat. Sel juhul kass eelistab omaette ja enamasti pimedas olla, võib urineerida valesse kohta, tema söögiisu kasvab või väheneb, esineda võib oksendamist, kõhulahtisust/kõhukinnisust ja liigset kratsimist/lakkumist. Üldiselt on kass loid, loobub mängimisest ning enamuse ajast magab.

Stressi võib põhjustada terve rida erinevaid olukordi või juhtumeid. Näiteks uued inimesed, pereliikmed, lemmikloomad või külalised kodus, kolimine või remont, uus rutiin, autoga sõitmine või aastavahetuse ilutulestik, äkilised liigutused või helid, kassinäitused vm käigud avalikus kohas, terviseprobleemid, loomakliiniku külastus ja protseduurid, aga ka omaniku tähelepanu puudumine piisaval määral ning igatsus selle järele. Kass võib urineerida oma territooriumi märgistamiseks või hoiatuseks või tähelepanu saamiseks. Kassile tuleks pakkuda rohkem tähelepanu, kindlamat rutiini, interaktiivseid mängu. Mõned loomapsühholoogid soovivad seltsiliseks teist kassi, aga iga kassi puhul see ei tööta.

Missuguseid võimalikke lahendusi on veel?

Tasub juhatada kassi õrnalt liiva-

kasti, paigutada liivakast sobivasse kohta (eemal vibratsioonist ja valjustest helidest), paigaldada mitu liivakasti, et leida sobivaim koht. Eakamatele ja ülekaalulistele loomadele võiks pakkuda madalama servaga kasti ning mitmekorruselises elamises peaks olema kast igal korrusel. Kasti suurus peaks olema samuti sobiv ja pigem võiks see olla avaram.

Kassil võib olla ka teatud

eelistusi liiva suhtes ning

kasti tuleb puhastada

korralikult vähemalt

üks kord nädalas.

Kassid on kindlate

harjumustega

loomad.

Käitumuslike

probleemide

puhul võiks lahendusteks

olla kastreerimine,

paaritamine, teoreetiliselt

ka (hormoon)ravimite manustamine,

millel on aga mitmed

tõsised kõrvaltoimed. Nende asemel

võiksid sobida taimsete ekstraktidena

pakutavad toidulisandid, aga igale loomale need ka ei sobi.

Mida teha, kui kass pissib ebasobivasse kohta?

Koht korralikult puhastada, võimaluse korral proovida sinna asetada söögikauks, sest kassid söövad ja pissivad erinevates kohtades. Mitte mingil juhul ei tohiks karjuda kassi peale ega teda karistada. See võib tekitada agressiooni ja muidugi ka stressi. Kui mitte miski kodustest vahenditest pole aidanud, tuleks küsida nõu loomaarstilt.

Varjupaigast võetud loomale esimene visiit **visiiditasuta!**

*Teie lemmiku
tervise heaks!*

Ülejõe Loomakliinik
J. V. Jannseni 33, Pärnu
E-R 9-18 ja L 10-15
tel 443 3663 või 528 7465
www.vanaloomakliinik.ee

VARJUPAIKADE MTÜ

OLEN KÄPA ALL

Ostes Varjupaikade MTÜ tooteid aitad hüljatud loomi

Soeta meie heategevuslikust e-poest "Olen käpa all" toetajamärgisega tooteid ja näita, et hoolid loomadest!

Valikus on dressipluusid, T-särgid, sokid, nokamütsid ja palju muud huvitavat.

Tutvu kogu tootevalikuga:

► pood.varjupaik.ee

On aeg täita see kauss kõige maitsvama toiduga!

© Simon's Cat Ltd. 2022

MeatCrisp

from the Freshmeatdryer

- ✓ 82 % VÄRSKET liha (ei sisalda liha- ega kondijahu)
- ✓ looduslikud koostisosad
- ✓ ei sisalda atraktante
- ✓ gluteenivaba teravili
- ✓ toitev ja kergesti seeditav
- ✓ optimeeritud tauriini sisaldusega

★★★★★
PLATINUM

Telli kiirelt ja mugavalt e-poest:
www.kassitoit.ee

f @platinum.eesti

Me teeme seda,
mis on oluline
LEMMIKLOOMADELE
INIMESTELE
PLANEEDILE

